

ZAPISNIK

sa 34. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore, održane 28. marta 2019. godine

Sjednica je počela u 13 sati.

Sjednici je predsjedavao dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Sjednici su prisustvovali sljedeći članovi Odbora: dr Suad Numanović, Mirsad Murić, Momčilo Martinović, dr Nedžad Drešević i poslanica Ana Nikolić, zamjena člana Odbora mr Mihaila Anđušića, u skladu sa članom 65 Poslovnika Skupštine Crne Gore.

Sjednici nijesu prisustvovali članovi Odbora dr Budimir Aleksić i dr Ljiljana Đurašković.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 1 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: Snežana Mijušković, zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i Duška Šljivančanin, savjetnica u instituciji Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Sjednici su, u skladu sa članom 67 stav 2 Poslovnika Skupštine Crne Gore, prisustvovali: dr Miro Knežević, generalni direktor Direktorata za javno zdravlje i programsku zdravstvenu zaštitu u Ministarstvu zdravlja, Miloš Lalević, generalni direktor Direktorata za sport u Ministarstvu sporta i mladih, Svetlana Sovilj, samostalna savjetnica u Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Tamara Milić, načelnica Direkcije za predškolsko i inkluzivno obrazovanje u Ministarstvu prosvjete, Igor Vučinić, sekretar Ministarstva kulture, Marko Popović, samostalni savjetnik III za harmonizaciju propisa u Ministarstvu kulture, Osama Makkawi Khogali, šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori, Ida Ferdinandi, koordinatorka Programa dječje zaštite u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, Nikola Vulić, koordinator Programa za razvoj adolescenata u Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori, Milisav Korać, izvršni direktor NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju "Naša inicijativa", Tanja Pavićević, koordinatorka medijskog programa u NVO "Građanska alijansa" i Jelena Glušćević, programska menadžerka u NVO "Centar za prava djeteta".

Sjednicu su pratili predstavnici medija.

Imajući u vidu da je od dana zakazivanja do održavanja 34. sjednice Odbora za ljudska prava i slobode,

- realizovana jedna međunarodna aktivnost Odbora, utvrđena Planom za 2018. godinu- Studijska posjeta Komisiji za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti Državnog zbora i drugim nadležnim institucijama Republike Slovenije koje se bave ljudskim pravima i manjinskom politikom, o čemu je blagovremeno sačinjen Izvještaj,

- kao i da je Odboru dostavljen Dopis Misije OEBS-a u Crnoj Gori upućen Skupštini Crne Gore, broj 00-32-5/19-88 od 25. marta 2019. godine, predsjednik Odbora dr Halil Duković je predložio da se predloženi dnevni red dopuni sledećim tačkama:

- IZVJEŠTAJ O STUDIJSKOJ POSJETI DELEGACIJE ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE SKUPŠTINE CRNE GORE KOMISIJI ZA PETICIJE, LJUDSKA PRAVA I JEDNAKE MOGUĆNOSTI DRŽAVNOG ZBORA I DRUGIM RELEVANTNIM INSTITUCIJAMA REPUBLIKE SLOVENIJE KOJE SE BAVE LJUDSKIM PRAVIMA I MANJINSKOM POLITIKOM, održanoj od 19. do 22. marta 2019. godine;

- DOPIS MISIJE OEBS-a SKUPŠTINI CRNE GORE, broj 00-32-5/19-88 od 25. marta 2019. godine, dostavljen Odboru za ljudska prava i slobode od strane Generalnog sekretara Skupštine Crne Gore.

Članovi Odbora su se saglasili sa predlogom Predsjednika Odbora, pa je za sjednicu utvrđen sljedeći

DNEVNI RED:

Usvajanje Zapisnika sa:

- 31. sjednice Odbora, održane 27. februara 2019. godine,
- 32. sjednice Odbora, održane 27. februara 2019. godine,
- 33. sjednice Odbora, održane 6. marta 2019. godine

1. IZVJEŠTAJ O MENTALNOM ZDRAVLJU DJECE U CRNOJ GORI;

2. IZVJEŠTAJ O STUDIJSKOJ POSJETI DELEGACIJE ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE SKUPŠTINE CRNE GORE KOMISIJI ZA PETICIJE, LJUDSKA PRAVA I JEDNAKE MOGUĆNOSTI DRŽAVNOG ZBORA I DRUGIM RELEVANTNIM INSTITUCIJAMA REPUBLIKE SLOVENIJE KOJE SE BAVE LJUDSKIM PRAVIMA I MANJINSKOM POLITIKOM, održanoj od 19. do 22. marta 2019. godine;

3. DOPIS MISIJE OEBS-a SKUPŠTINI CRNE GORE, broj 00-32-5/19-88 od 25. marta 2019. godine, dostavljen Odboru za ljudska prava i slobode od strane Generalnog sekretara Skupštine Crne Gore;

4. TEKUĆA PITANJA.

Zapisnici sa 31. sjednice Odbora, održane 27. februara 2019, 32. sjednice Odbora, održane 27. februara 2019. i 33. sjednice Odbora, održane 6. marta 2019. usvojeni su jednoglasno, bez primjedbi.

PRVA TAČKA- IZVJEŠTAJ O MENTALNOM ZDRAVLJU DJECE U CRNOJ GORI

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je podsjetio prisutne da je Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore sačinio Izvještaj o mentalnom zdravlju djece u Crnoj Gori i isti, u skladu sa članom 48 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, dostavio Skupštini Crne Gore.

Smatra da je dostavljanje ovog Izvještaja i njegovo razmatranje na plenumu Skupštine važno zbog upoznavanja svih poslanika sa ovom problematikom, ali i zbog informisanja cjelokupne javnosti o aktivnostima države u oblastima zdravstva i ljudskih prava. Javno razmatranje Izvještaja na skupštinskom plenumu dopriniće promociji važnosti zaštite mentalnog zdravlja, većem razumijevanju ove problematike i pomoći će u otklanjanju negativnih praksi stigmatizacije i etiketiranja ovih lica u zajednici.

Uvodno obrazloženje Izvještaja o mentalnom zdravlju djece u Crnoj Gori dala je zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Snežana Mijušković. Podsjetila je da je ovaj Izvještaj prezentovan na Konferenciji povodom Međunarodnog dana djeteta, održanoj 20. novembra 2018. Takođe, objavljen je na web sajtu institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore, a o istom se izvještavalo i u medijima.

Istakla je da su u Izvještaju koristili definiciju mentalnog zdravlja koju koristi Evropska mreža ombudsmana za djecu (ENOC) koja glasi: „*Mentalno zdravlje djece je stanje dobrobiti koje omogućava djeci da se razviju i postanu svjesna sopstvene jedinstvene ličnosti, da izgrade sopstveni identitet, da ispune svoj potencijal, da se nose s izazovima odrastanja; da se osjećaju voljenima, sigurnima i prihvaćenima kao jedinstvenim pojedincima i da budu sposobni da budu srećni, da se igraju, uče i da učestvuju i doprinose porodici i zajednici. Zaštita i unapređenje mentalnog zdravlja djece nijesu samo*

ključna komponenta promovisanja njihovih prava i njihovih najboljih interesa, već imaju i izuzetne prednosti. Njima se djeca daje najbolja mogućnost da žive srećnim, ispunjenim životom. Omogućava im da najbolje iskoriste svoje djetinjstvo i da izrastu u produktivne i srećne odrasle ljude. Koristi za društvo takođe su ogromne.” Podsjetila je i na definiciju Svjetske zdravstvene organizacije koja zdravlje definiše kao “*Stanje potpunog fizičkog, mentalnog i socijalnog blagostanja, a ne samo kao odsustvo bolesti ili slabosti. Mentalno zdravlje se definiše kao stanje blagostanja u kojem svaki pojedinac shvata svoj potencijal, može se nositi sa normalnim stresom života, može raditi produktivno i plodno i može da doprinese svojoj zajednici.*”

Zamjenica Zaštitnika je zaključila da je doba odrastanja obilježeno mnogim izazovima, ali i pritiskom pred kojim se djeca često ne snalaze, zbog čega je važno razumjeti kako na djecu djeluju traumatične i stresne situacije iz ranog djetinjstva i koje su zdravstvene posljedice takvog nestabilnog okruženja. Takođe, naglasila je da su pojedine grupe djece, kao što su djeca sa smetnjama u razvoju i djeca koja prosjače u nepovoljnijem položaju od opšte populacije djece.

Prema podacima Svjetske zdravstvene organizacije, oko 20% djece i adolescenata ima neki od oblika razvojnih, emocionalnih ili ponašajnih problema, od čega 3-12% mladih ima ozbiljan psihički poremećaj. Polovina svih mentalnih oboljenja javlja se do 14. godine života, a tri četvrtine mentalnih bolesti do sredine dvadesetih godina života. Naglasila je da detaljnije podatke o stanju u Crnoj Gori u ovoj oblasti nemamo pa su predstavljene procjene Svjetske zdravstvene organizacije.

Mentalno zdravlje i poremećaji mentalnog zdravlja su prouzrokovani višestrukim i interaktivnim faktorima, među kojima su: socijalni, psihološki, biološki, faktori generalnog zdravlja i bolesti. Rano djetinjstvo predstavlja važan period u razvoju ličnosti i karaktera, a istraživanja iz oblasti dječjeg razvoja pokazuju da se osnova dobrog mentalnog zdravlja formira rano u životu. Mentalno zdravlje obuhvata pravilan psihofizički razvoj djece, njihovih potencijala i mogućnosti, jačanje snaga njihovih ličnosti i izdržljivosti, otpornosti na stresove, kao i preuzimanje drugih novih uloga koje ih čekaju u životu. Rizici ili problemi koji vode ka poremećajima mentalnog zdravlja u uslovima savremenog načina života postaju sve brojniji. Ključne oblasti koje su od velike važnosti za mentalno zdravlje djece su obrazovanje, zdravstvena zaštita i socijalna zaštita.

Zamjenica Zaštitnika je informisala o metodologiji izrade Izvještaja koja je podrazumijevala analizu predmeta po kojima je postupao Zaštitnik, analizu međunarodnog, nacionalnog zakonodavnog okvira i strateških dokumenata u vezi sa ostvarivanjem prava djece, kao i godišnjih izvještaja o radu Ministarstva prosvjete, Ministarstva rada i socijalnog staranja, Ministarstva za ljudska i manjinska prava, Ministarstva sporta i mladih i analizu izvještaja o realizaciji strateških dokumenata. Pored toga, predstavnici Institucije su obišli obrazovne, zdravstvene i ustanove socijalne i dječje zaštite i sprovedli individualne intervjue i fokus grupe sa stručnim licima. Takođe, Zlatni savjetnici Zaštitnika su u svojim sredinama sprovedli anketu među djecom uzrasta od 13 do 16 godina kojima je obuhvaćeno 260 djece iz različitih gradova Crne Gore, a održane su i četiri fokus grupe.

Skrenula je pažnju učesnika na ono što djeca misle i predstavila rezultate ankete putem koje su došli do sledećih saznanja:

- Djeca u okviru osnovnih i srednjih škola imaju obezbijedenu psihološko-pedagošku podršku koja se ogleda u postojanju angažovanog psihologa ili pedagoga. Međutim, većina ispitane djece smatra da je uloga ovih stručnih lica da pomažu učenicima koji se suočavaju sa određenim problemima u odrastanju, komunikaciji sa nastavnicima i u učenju. Skoro 60% ispitane djece je izjavilo da pedagog/psiholog u njihovoj školi organizuje određene sekcije i van-nastavne aktivnosti, kao i da nemaju slobodu da samoinicijativno posjete psihologa/pedagoga ukoliko imaju neki problem ili dilemu, posebno ako konkretna situacija nije vezana za školske obaveze.

- Takođe, 47% djece, učesnika ankete nije upoznato sa postojanjem centara za djecu sa posebnim potrebama, centara za mentalno zdravlje i savjetovaništa za mlade. Djeca koja znaju da ove službe podrške postoje nijesu upoznata sa njihovom nadležnošću i u većini slučajeva smatraju da su namijenjeni djeci koja imaju mentalne bolesti ili neku vrstu retardacije. Prema dobijenim podacima,

djeca će prije sama pokušati da riješe problem ili dilemu koju imaju, razgovaraće sa drugom, drugaricom, bratom, sestrom ili će savjet potražiti putem interneta.

- Određeni broj djece zna da su postojale ili postoje Kancelarije za mlade u okviru lokalnih samouprava, ali ih vezuju za programe prevencije narkomanije i bolesti zavisnosti. Djeca smatraju da bi aktivan rad ovih i sličnih kancelarija/centara mogao dosta doprinijeti kako u prevenciji, tako i u savjetovanju i određenoj intervenciji kada su u pitanju problemi djece i mladih. Ovaj stav pravdaju činjenicom da takve službe nijesu vezane za zdravstveni sistem gdje bi mogli biti etiketirani kao neko ko ima mentalne probleme, niti za školu gdje je mala sredina i svi se poznaju, pa bi se djeca mogla lakše interesovati za određena pitanja i eventualno dijeliti određene intimne dileme.

Ovi rezultati pokazuju da se djeca svakodnevno suočavaju sa različitim izazovima koji mogu ugroziti njihovo mentalno zdravlje, zbog čega bi servisi podrške, pomoći i zaštite morali biti brojniji i dostupniji. Anketirana djeca smatraju da su školske obaveze i odnos sa nastavnicima, odnos sa roditeljima i prevelika očekivanja sa njihove strane, emotivne veze i fizički izgled ključni uzroci stresa. Skoro 55% djece je navelo da se putem interneta informiše o svim stanjima koja ih zanimaju.

Zamjenica Zaštitnika je naglasila da je za fenomen mentalnog zdravlja djece i mladih i probleme koji iz njega proističu karakteristično nedovoljno poznavanje i stigmatizacija opšte i stručne javnosti u našem društvu. Takođe, Zaštitnik je zapazio:

- nedovoljnu pravnu uređenost zaštite mentalnog zdravlja djece kroz nacionalnu regulativu i strateška dokumenta i potrebu za njihovim usaglašavanjem sa međunarodnim standardima;
- nedovoljnu implementaciju postojećih strateških dokumenata;
- nedovoljnu posvećenost realizovanju programa promocije važnosti mentalnog zdravlja djece od strane svih sektora i na svim nivoima;
- nedovoljan broj programa podrške i usluga u zajednici djeci i porodici, usmjerenih na adekvatan rast i razvoj u skladu sa individualnim mogućnostima;
- nepostojanje specijalizovanih stručnjaka i institucija za dijagnostiku, tretman i liječenje djece sa smetnjama u mentalnom zdravlju;
- nedovoljnu međusektorsku saradnju u promociji, prevenciji i tretmanu mentalnog zdravlja djece.

Na osnovu navedenih zapažanja, Zaštitnik je uputio Preporuke nadležnim institucijama:

Vladi Crne Gore da:

- utvrdi sveobuhvatnu nacionalnu strategiju za djecu zasnovanu na pravima djeteta definisanim Konvencijom UN-a o pravima djeteta;
- uredi regulativu o mentalnom zdravlju djece zasnovanu na ljudskim pravima s posebnim naglaskom na zaštitu, obezbjeđivanje prava i promovisanje najboljeg interesa djeteta;
- uredi precizne mehanizme multisektorske saradnje u cilju obezbjeđenja mentalnog zdravlja djece (zdravstvo-prosvjeta-socijalna zaštita) i
- uspostavi odgovarajući i transparentni sistem finansiranja za usluge promovisanja, prevencije i liječenja mentalnog zdravlja, uključujući garanciju da se osnovne usluge zaštite mentalnog zdravlja djece pružaju djeci i porodicama besplatno.

Ministarstvu prosvjete da:

- sprovedi obuke zaposlenih u obrazovnim ustanovama za prepoznavanje i upravljanje mentalnim zdravstvenim poteškoćama kod djece;
- obezbijedi strukture i konkretnu terapeutsku podršku za nastavnike i školski kadar za unapređenje njihovog pozitivnog mentalnog zdravlja;
- sprovede analizu rada pedagoško-psiholoških službi i prilagodi broj i strukturu zaposlenih u skladu sa stvarnim potrebama učenika;
- kontinuirano vrši edukaciju učenika o značaju mentalnog zdravlja sa posebnim akcentom na učenike u riziku u cilju prevencije i rane intervencije i

- uspostavi modele saradnje sa ustanovama sistema zdravstvene i socijalne i dječje zaštite na lokalnom nivou.

Ministarstvu zdravlja da:

- obezbijedi neophodan specijalizovani kadar u cilju adekvatne zdravstvene zaštite djece sa problemima u mentalnom zdravlju, na svim nivoima zdravstvene zaštite;
- obezbijedi specijalističko bolničko liječenje i tretman djece sa složenim mentalnim problemima u Crnoj Gori u skladu sa preporučenim standardima;
- kontinuirano sprovodi edukacije pedijataru kao izabranog ljekara u cilju ranog otkrivanja bolesti iz spektra mentalnog zdravlja kod djece;
- uredi jasne procedure i protokole o razmjeni informacija unutar zdravstvenog sistema u cilju adekvatnog dijagnostikovanja, tretmana i liječenja;
- uspostavi i kontinuirano vodi registre djece sa smetnjama u razvoju i mentalnim poteškoćama;
- uspostavi modele saradnje sa ustanovama sistema obrazovanja i socijalne i dječje zaštite na lokalnom nivou i
- sprovodi kampanje o važnosti mentalnog zdravlja kod djece.

Ministarstvu rada i socijalnog staranja da:

- uspostavi dostupne usluge podrške djeci i porodicama koja se nalaze u stanju socijalne potrebe;
- unaprijedi kadrovske kapacitete postojećih ustanova za brigu i smještaj djece i
- uspostavi modele saradnje sa ustanovama sistema obrazovanja i zdravstvene zaštite na lokalnom nivou.

Ministarstvu sporta i mladih da:

- ustanovi programe uključenja u sportske aktivnosti i učini ih besplatnim i dostupnim svoj djeci;
- uspostavi modele saradnje sa ustanovama sistema obrazovanja, zdravlja i socijalne i dječje zaštite na lokalnom nivou.

Ministarstvu kulture da:

- sprovodi aktivnosti u cilju zaštite djece od štetnih medijskih sadržaja u Crnoj Gori i unapređenja i promocije podsticajnih i kvalitetnih medijskih sadržaja.

Lokalnim samoupravama da:

- uspostave servise podrške djeci u cilju pravilnog rasta i razvoja i očuvanja mentalnog zdravlja i
- uspostave modele saradnje sa ustanovama sistema obrazovanja, zdravlja, socijalne i dječje zaštite, sporta i kulture na lokalnom nivou.

Zamjenica Zaštitnika je zaključila da je u promociji i očuvanju mentalnog zdravlja djece posebno važna uloga medija koji, takođe, treba da sprovedu kontinuirane aktivnosti u ovoj oblasti, a ne samo u situacijama kada se desi neki problem.

U raspravi su učestvovali: generalni direktor Direktorata za javno zdravlje i programsku zdravstvenu zaštitu u Ministarstvu zdravlja dr Miro Knežević, šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Osama Makkawi Khogali, generalni direktor Direktorata za sport u Ministarstvu sporta i mladih Miloš Lalević, programska menadžerka u NVO "Centar za prava djeteta" Jelena Gluščević, izvršni direktor NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju "Naša inicijativa" Milisav Korać i poslanici: dr Suad Numanović, Mirsad Murić i dr Halil Duković, predsjednik Odbora.

Generalni direktor Direktorata za javno zdravlje i programsku zdravstvenu zaštitu u Ministarstvu zdravlja dr Miro Knežević je saopštio da se Ministarstvo zdravlja do sada nije moglo oslanjati na svoj kadar, jer nemamo dječje psihijatke, ali su se psihijatri za odrasle bavili i dječjom psihijatrijom i liječili djecu uz podršku dječjih psihijatara iz inostranstva, angažovanih preko ugovora sa Fondom za zdravstveno osiguranje. Zahvaljujući tome djeca nijesu bila uskraćena za pružanje usluga iz oblasti mentalnog zdravlja. Naglasio je da tokom narednog mjeseca u Klinički centar dolazi sa specijalizacije jedan dječji psihijatar, a tokom godine još troje. U vanbolničkim ustanovama u Crnoj Gori trenutno rade 22 psihijatra, 17 psihologa i šest neuropsihijatara. U bolničkim službama postoji 16 psihijatara, 11 neuropsihijatara, deset psihologa i sedam defektologa. Osam domova zdravlja ima potpuno opremljene kapacitete, u sedam rade psihijatar i medicinska sestra. U Centar za autizam, pored ljekara iz Crne Gore, dolaze i ljekari iz zemalja okruženja. Kada je riječ o bolničkim kapacitetima, saopštio je da je za sada obezbijeđen dio sredstava za izgradnju Psihijatrijske bolnice u sklopu Kliničkog centra gdje će biti obezbijeđeni i kapaciteti za dječju psihijatriju. U okviru programa koji se realizuje sa Ministarstvom rada i socijalnog staranja i odnosi se na izmještanje tzv. socijalnih slučajeva iz Specijalne psihijatrijske bolnice u Dobroti stvorili bi se dodatni kapaciteti u ovoj ustanovi. Saopštio je da u Institutu za javno zdravlje postoji registar o broju prijavljenih slučajeva mentalno oboljelih lica, s tim što nemaju odvojene podatke za djecu, ali je i značajan broj onih koji nijesu prijavljeni. Naglasio je da je neophodno raditi multisektorski, prvenstveno u prevenciji, a nakon toga i u liječenju. Ministarstvo zdravlja izdvaja oko pola miliona eura za kontinuiranu medicinsku edukaciju ljekara i srednjeg medicinskog osoblja u sklopu Instituta za javno zdravlje i Kliničkog centra.

Generalni direktor Knežević je informisao da je Vlada Crne Gore krajem 2018. usvojila Strategiju zaštite i unapređenja mentalnog zdravlja u Crnoj Gori 2019-2023. godina u čijoj izradi je primijenjen multisektorski pristup i saradnja. Akcenat Strategije je na preventivi i jačanju stručnih kapaciteta i kadrova. U saradnji sa UNICEF-om pripremaju Protokol o postupanju u cilju zaštite djece od nasilja, koji će takođe povezati sve sektore, a sprovode i aktivnosti na jačanju patronažnih službi. Zdravstvena pomoć je organizovana preko tima izabраниh doktora za djecu, odrasle i žene i u svih 18 domova zdravlja postoje timovi za djecu koje čine pedijatar i medicinska sestra.

Šef Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori Osama Makkawi Khogali je čestitao Odboru za ljudska prava i slobode na posvećenosti djeci navodeći da je i sam učestvovao na više sjednica Odbora posvećenih pravima djeteta. Naglasio je da je jako lijepo vidjeti takav pristup u radu i posvećenost. Zahvalio je i instituciji Zaštitnika na Izvještaju o mentalnom zdravlju djece u Crnoj Gori. S obzirom da je zdravlje djece oblast od ključnog značaja, pozdravio je posvećenost ovoj temi i istakao spremnost UNICEF-a za nastavak podrške i saradnje. Čestitao je i svim članovima Odbora što se na sjednici razgovara o mentalnom zdravlju djece. Uz podsjećanje da se ove godine obilježava 30 godina od usvajanja Konvencije UN o pravima djeteta, uputio je čestitke Crnoj Gori na ostvarenom napretku u ovoj oblasti, uz napomenu da je u proteklih 30 godina u svijetu ostvaren veliki napredak u oblasti dječjih prava smanjenjem njihove smrtnosti i većom stopom pohađanja škola. Međutim, uz sve dostignuto, ostaje dosta izazova, posebno u oblasti digitalnog svijeta i pojave novih bolesti usled drugačijeg životnog stila, zbog čega Konvencija ostaje relevantna. Konvencija se tiče svih sektora i svih 17 ciljeva održivog razvoja koji su relevantni za ovu oblast. Sektor prosvjete ne treba da se bavi samo pristupom obrazovanju, već njegovim kvalitetom kako bi se učenici što bolje pripremili za tržište rada, što nije lako i jednostavno.

Šef Predstavništva UNICEF-a je istakao da jedan element iz Izvještaja zaslužuje posebnu pažnju, a to je nespremnost mladih ljudi da o svojim problemima komuniciraju sa odraslima. Radije komuniciraju sa svojim vršnjacima i na internetu traže rješenje problema. Podsjetio je da se drugi put suočavamo s ovim problemom, jer je isti identifikovan i u okviru programa „Roditeljstvo“ koji se sprovodi kao podrška za roditelje djece uzrasta od 2 do 9 godina. Kao roditelj, istakao je da je komuniciranje sa djecom, a posebno sa tinejdžerima uvijek izazov i uspjeh zavisi kako od roditelja, tako i od djece. Takođe, ukazao je na važnost multisektorske saradnje i odgovornosti u oblasti mentalnog zdravlja djece, za šta su ključni resori zdravlja, prosvjete i socijalne zaštite. Naglasio je da je Crna Gora

u fazi razvoja kada bi trebalo da pređe na sledeći nivo u kojem saradnja mora biti podržana konkretnim instrumentima. Upitao je da li naš sistem javne uprave podrazumijeva i omogućava zajedničko planiranje, budžetiranje i monitoring. Crna Gora je sada u pravom trenutku da razmisli o uspostavljanju horizontalne saradnje umjesto dosadašnjeg vertikalnog pristupa i pozvao je članove Odbora i učesnike sjednice da razmisle o tom pristupu. Navodeći da je UNICEF veoma ponosan na saradnju sa Skupštinom Crne Gore, Khogali je predložio članovima Odbora i Skupštini Crne Gore da razmisle o mogućnosti obilježavanja 30-ogodišnjice usvajanja Konvencije UN o pravima djeteta za šta institucija Zaštitnika već ima ambiciozan plan. Time bi na kraju godine svi zajedno mogli potvrditi posvećenost djeci, zaključio je Khogali.

Generalni direktor Direktorata za sport u Ministarstvu sporta i mladih Miloš Lalević je saglasan da je Izvještaj o mentalnom zdravlju djece u Crnoj Gori veoma važan dokument koji ima za cilj da ukaže na određene probleme, kao i na aktivnosti koje treba realizovati multisektorskom saradnjom. Istakao je da Ministarstvo sporta i mladih uveliko implementira Preporuke date u ovom Izvještaju. Podsjetio je da sport ima veoma važnu ulogu u razvoju djeteta, a posebno u razvoju zdravstvenog stanja. Naglasio je da je školski sport jedan od ključnih segmenata gdje Ministarstvo sporta i mladih kontinuirano usmjerava svoje aktivnosti, pa su u školski sport uključili 77 osnovnih škola, veliki broj srednjih škola, preko 2.500 djece i preko 150 nastavnika fizičkog vaspitanja. Takođe, djeca su uključena u Programe nacionalnih sportskih saveza koji im obezbjeđuju i edukaciju. Kroz programe nacionalnih sportskih saveza koje Ministarstvo sporta i mladih redovno finansira utvrdili su veliki broj stipendija za djecu i status perspektivnog sportiste, što ima za cilj da djecu koja postižu značajne rezultate u sportu dodatno motiviše. Takva djeca treba da budu uzor njihovim vršnjacima kako bi se i oni uključili u sportske aktivnosti što je jedan od ključnih segmenata Preporuka iz Izvještaja. Lalević je informisao da se zajedničkim aktivnostima Ministarstva sporta i mladih i Ministarstva prosvjete aktivno radi na unapređenju školske sportske infrastrukture, renoviranjem školskih sportskih sala ili izgradnjom novih. Važnim smatra da se sve više djece bavi sportom i da razvijaju zdrave stilove života.

Naglasio je da je Ministarstvo sporta i mladih prepoznalo značaj Dječjeg parlamenta i da je u 2018. finansiralo njegovo održavanje. Važnu ulogu imaju i lokalni dječji parlamenti koji djeci omogućavaju da iznesu svoje probleme nakon čega nadležne institucije preduzimaju aktivnosti na njihovom rješavanju. Zaključio je da Ministarstvo sporta i mladih ostaje otvoreno za podršku mladima i za saradnju sa svima koji mogu doprinijeti realizaciji ključnih ciljeva iz nadležnosti ovog Ministarstva.

Programska menadžerka u NVO "Centar za prava djeteta" Jelena Gluščević je podsjetila da se „Centar za prava djeteta“ već 20 godina bavi zaštitom dječjih prava. Pozdravila je uloženi napor institucije Zaštitnika na sačinjavanju prvog sveobuhvatnog Izvještaja o stanju mentalnog zdravlja djece u Crnoj Gori i ocijenila da će isti koristiti svima koji se bave djecom. Podsjetila je na preporuke Komiteta UN za prava djeteta upućene Crnoj Gori, o kojima se razgovaralo i na sjednici Odbora za ljudska prava i slobode u oktobru 2018. godine, kojima se ukazuje na obavezu usklađivanja domaćeg zakonodavstva sa Konvencijom UN o pravima djeteta i drugim međunarodnim standardima.

Saopštila je da Centar za prava djeteta već deset godina u Skupštini Crne Gore organizuje zasjedanje Dječjeg parlamenta koje predstavlja dobar model dječje participacije, jer na tim sjednicama učestvuju djeca iz svih opština u Crnoj Gori i govore o svakodnevnim problemima sa kojima se suočavaju. Djeca govore iz svog ugla i svojim jezikom koji je lako razumljiv odraslima. Iako su im Konvencijom zagarantovana sva prava, danas, u 21. vijeku, pojedina djeca u Crnoj Gori i dalje moraju dosta da pješače da bi stigli do škole. Takođe, jednako je važno da sva djeca, bez obzira na opštinu u kojoj žive, imaju podršku psihologa u školama. Naglašavajući da su potrebe djece svuda iste, a dostupnost prava nije, poručila je da treba učiniti sve da prava u jednakoj mjeri budu dostupna svima. To je težak, izazovan i zahtjevan posao za koji su potrebna sredstva, saradnja, kontinuirano djelovanje i razumijevanje.

Nije lako biti roditelj, niti govoriti o potrebama djeteta u današnjem vremenu. Ocijenila je da podrška porodicama i roditeljima treba da bude systemska, kontinuirana, dostupna, ostvariva i da se ne ograničava samo na period ranog razvoja djece. Savremeni način života iziskuje od roditelja da imaju sposobnosti i kvalitete koji im često nijesu dostupni, pa je važna dostupnost servisa podrške koji ne podrazumijeva samo socijalnu zaštitu i ne ograničava se samo na ranjive grupe. U Crnoj Gori postoji nedostatak stručnih kadrova koji su mnogo važni u zaštiti mentalnog zdravlja. Ne može se očekivati od

roditelja da svaki put dovedu svoju djecu u velike gradove radi tretmana. I u ovoj oblasti potrebna je kontinuirana i sistemska podrška.

Programska menadžerka u NVO "Centar za prava djeteta" je mišljenja da Odbor za ljudska prava i slobode treba da ima ulogu pokretača promjena, kako bi pomogao u izgradnji stvarnih i konkretnih partnerstava neophodnih za ostvarivanje zajedničkih ciljeva u zaštiti prava djeteta. Najavila je da će ove godine održati Deseto, jubilarno zasjedanje Dječjeg parlamenta u Skupštini Crne Gore.

Izvršni direktor NVO Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju "Naša inicijativa" Milisav Korać je zahvalio Odboru za ljudska prava i slobode i zamjenici Zaštitnika zbog upućivanja dopisa Ministarstvu rada i socijalnog staranja u decembru 2018. godine, što je rezultiralo potpisivanjem ugovora nevladinih organizacija sa Ministarstvom, čime su stvoreni uslovi da se finansiraju njihovi projekti i realizuje veliki broj usluga i servisa za djecu sa smetnjama u razvoju i lica sa invaliditetom. Podsjetio je da se ove godine obilježava i deseta godišnjica od kada je Crna Gora ratifikovala Konvenciju UN o pravima osoba sa invaliditetom i predložio da se na prigodan način obilježi i taj datum.

Određene podake sadržane u Izvještaju o mentalnom zdravlju djece u Crnoj Gori smatra zabrinjavajućim. Ocijenio je da su djeca sa seoskih područja nedovoljno zastupljena u predškolskom obrazovanju, a s druge strane, neprimjereno je da 87 djece boravi u učionici od 20 metara kvadratnih. Istakao je da su predstavnici sva tri resursna centra u Crnoj Gori koje je posjetila zamjenica Zaštitnika ukazali na nedostatak registra za djecu sa posebnim obrazovnim potrebama. Dobro je imati evidenciju o broju lica uključenih u sistem obrazovanja, ali važno je imati podatke i o broju lica koja ispunjavaju uslove, a nijesu uključeni u obrazovni sistem.

Podsjetio je na Izvještaj Evropske komisije o Crnoj Gori iz prošle godine gdje se navodi da u oblasti prava djeteta postoji potreba za boljom koordinacijom politika pošto nijedna institucija nema ukupnu odgovornost za ovu oblast. Razumije da se neke stvari ne mogu uraditi zbog nedostatka finansijskih sredstava, ali, primjera radi, za saradnju direktora Centra za socijalni rad, Centra za podršku djeci sa teškoćama u razvoju i predsjednika NVO-a koje se bave djecom sa smetnjama u razvoju u jednoj opštini nije potreban novac, već samo dobra volja.

Po mišljenju Koraća, stiče se utisak da se čeka da država riješi sve probleme, a samo je potrebno da relevantne institucije pruže bolja rješenja i pokažu više kreativnosti u svom radu. Sedam godina bio je član Komisije za finansiranje projekata nevladinih organizacija i Komisije za raspodjelu dijela prihoda od igara na sreću i uvijek se na konkurse prijavljivao određeni broj istih državnih organizacija, kao što su pojedini centri za socijalni rad i dnevni centri za djecu sa smetnjama u razvoju, dok od drugih nije bilo interesovanja.

Ističe da još uvijek nijesu razjašnjeni razlozi nepopunjenosti kapaciteta u pojedinim institucijama, ali sumnja da je u pitanju nedostatak energičnosti i loše vođenje tih institucija. Zaključuje da je popunjenost kapaciteta tih ustanova posljedično vezana sa popunjenošću kadrova, jer ukoliko nedostaju određeni specijalisti, roditelji neće tamo slati svoju djecu. Veliki problem je i što se lica koja napune 27 godina isključuju iz dnevnih centara za djecu i mlade sa smetnjama u razvoju, vraćaju se kućama, bez pravih prilika za zaposlenje, napredak u karijeri i nemaju riješen status. Takođe, nije za pohvalu to što pojedini centri, zbog neodgovarajućih uslova, ne mogu da rade ono za šta su namijenjeni, pa djeca koja imaju mentalne smetnje ne mogu da ostvare pravo na kvalitetnu zdravstvenu zaštitu. Posebno je naglasio osjetljivost djece sa smetnjama u razvoju koja su bez roditeljskog staranja. Diskutabilno je i da li stručna lica koja se nalaze u relevantnim ustanovama kvalitetno odrađuju posao za koji su izabrani.

Saglasan je sa preporukama Zaštitnika, a imajući u vidu da je evidentan nedostatak velikog broja logopeda za rad sa djecom sa posebnim potrebama, smatra da bi i po tom pitanju, ukoliko Zaštitnik smatra svrsishodnim, trebalo uputiti preporuke relevantnom Ministarstvu.

Poslanik Suad Numanović je istakao da mediji imaju veliku ulogu u promociji važnosti mentalnog zdravlja djece. Ocijenio je da je Izvještaj Ombudsmena pregledan, detaljan i da predstavlja putokaz na koji način da se uspostavi horizontalna veza između svih subjekata zaduženih za zdravlje

djece. Ukazao je povezanost između mentalnog zdravlja djece i zdravstvenih problema navodeći da za mnoga neurološka, imunološka i hormonska oboljenja koja se dijagnostikuju u ordinacijama kod starije populacije, ljekari ne sagledavaju dublje uzroke i ne povezuju ih sa negativnim iskustvima iz ranog djetinjstva. Podsjetio je na rezultate istraživanja u Americi koja su ukazala na korelaciju negativnih iskustava sa lošim zdravstvenim stanjem. Oko dvije trećine ispitanika je doživjelo makar jedno negativno iskustvo u djetinjstvu, a svaka osma osoba doživjela je četiri ili više takvih iskustava. Istakao je da podaci pokazuju da osobe koje su imale više od četiri negativna iskustva, imaju 2,2 puta veće šanse da obole od srčanih oboljenja, nego osobe bez takvih iskustava. Djeca koja su imala negativna iskustva u ranom djetinjstvu sklonija su upotrebi duvana, narkotika i ranom stupanju u seksualne odnose. Naglasio je da je Crna Gora država u kojoj su kardiovaskularna oboljenja najprisutnija, što takođe treba povezati sa negativnim iskustvima iz ranog djetinstva.

Mnogo lakše je donijeti strategije i zakone, ali problemi se javljaju u njihovoj primjeni. Crna Gora ima dobar institucionalni okvir koji je potrebno osnažiti, čemu će doprinijeti i ispunjenje datih Preporuka Zaštitnika. Zaključio je da nije dobro da djecu sa mentalnim poremećajima liječimo u drugim centrima, nego ih treba liječiti u našim zdravstvenim ustanovama zbog čega je neophodno kadrovsko jačanje subjekata koji pružaju zdravstvenu zaštitu. Naglasio je da akcenat treba da bude na prevenciji i blagovremenom liječenju mentalnog zdravlja djece.

Poslanik Mirsad Murić smatra da je Izvještaj Zaštitnika veoma dobro metodološki urađen i da sadrži puno podataka koji prikazuju faktičko stanje mentalnog zdravlja djece u Crnoj Gori. Istakao je da je mentalno zdravlje veoma značajno za jednu populaciju i da dijete koje se rađa potpuno nezaštićeno treba da odrasta uz odgovorne roditelje. Takođe, ukazao je da mentalna oboljenja mogu biti nasledna i stečena. U Crnoj Gori još uvijek je prisutna stigmatizacija djece sa smetnjama u razvoju. Djeca koja odrastaju u nefunkcionalnim porodicama i nezdravom okruženju doživljavaju stresove koji se odražavaju na njihovo mentalno zdravlje. Zaključio je da u zaštiti mentalnog zdravlja djece važnu ulogu imaju i prosvjetni radnici koji najprije treba da posvete pažnju vaspitanju, a potom obrazovanju djece.

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je zahvalio šefu Predstavništva UNICEF-a na riječima podrške upućenim Odboru, uz nadu da će se saradnja nastaviti na obostrano zadovoljstvo i u interesu sve djece u Crnoj Gori. Saglasan je da treba dogovoriti aktivnosti posvećene pravima djeteta koje bi se realizovale u Parlamentu povodom 30 godina od usvajanja Konvencije UN o pravima djeteta. Međusektorska saradnja je neophodna za postizanje konkretnih rezultata i Odbor za ljudska prava i slobode, u skladu sa svojom nadležnošću, istoj doprinosi. Učesnici ove sjednice Odbora su ključni akteri koji treba da doprinesu unapređenju prava djeteta, jer su tu predstavnici nezavisne institucije Zaštitnika koji ukazuju na određene probleme, državne institucije koje preduzimaju aktivnosti, nevladin sektor koji najbolje identifikuje izazove i međunarodni partneri koji pružaju kontinuiranu podršku i pomoć. Razmjenom mišljenja i iskustava na ovakvom nivou može se doći do dobrih, ohrabrujućih rješenja i definisati mapa puta koja će biti u interesu sve djece u Crnoj Gori.

Predsjednik Odbora je istakao da je država preduzela brojne aktivnosti na poboljšanju položaja djece. U narednom periodu treba definisati prioritete, jer ima mnogo oblasti kojima treba posvetiti pažnju i rješavati ih postepeno. Neophodno je realno sagledati potrebe crnogorskog društva, posebno ako se ima u vidu da se u pojedinim opštinama godišnje ne rodi nijedno dijete, a u drugima postoji prenatalnost vrtića. Takođe, postavlja se pitanja opravdanosti postojanja pojedinih ustanova, jer ima dnevnih centara za djecu sa smetnjama u razvoju u kojima nijesu popunjeni kapaciteti. U njima mora raditi stručni kadar za šta je potrebno vrijeme. Predsjednik Odbora smatra ohrabrujućim podatak o završetku četiri specijalizacije iz oblasti dječje psihijatrije do kraja godine. Saglasan je da je potrebna veća samoinicijativnost i da ne treba čekati da država uradi sve poslove. Zaključio je da se većina preporuka Zaštitnika realno može realizovati.

Zamjenica Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore Snežana Mijušković je izrazila zadovoljstvo zbog ocjena da njihov rad koji je rezultirao ovim Izvještajem može biti dobra osnova za poboljšanje stanja u ovoj oblasti. Naglašavajući da se djeca i njihove porodice svakim danom suočavaju sa sve većim brojem izazova, ukazali su na aktivnosti koje bi državne institucije trebalo da preduzmu u cilju obezbjeđivanja pomoći i podrške djeci, a time i njihovim porodicama, odnosno cijelom društvu. Najavila je da će se ove godine potruditi da pripreme izvještaj o izazovima digitalnog okruženja za

djecu. Informacije koje djeca najviše vjeruju treba sve da zabrinu zbog čega odrasli treba da nađu zajednički jezik i izgrade veći stepen povjerenja sa djecom, kako djecu ne bi „vaspitavao internet“. Ukazala je na jedan predmet u kojem je postupala u vezi sa zloupotrebom djece na Facebook-u kada je od nadležne državne institucije dobila odgovor da oni taj slučaj samo mogu proslijediti Facebook-u koji će sadržaj ukloniti ukoliko bude moguće po njihovoj politici - što je bilo poražavajuće.

Mišljenja je da djeca treba da koriste tehnologije jer imaju brojne prednosti, a s druge strane, dovode ih i do brojnih izazova. Dostupnost sadržaja, programa i onog što djeca mogu da gledaju na internetu i drugim medijima je problematična.

Zamjenica Zaštitnika je pozdravila aktivnosti koje preduzima Ministarstvo sporta i mladih, naglašavajući da što veći broj djece treba uključiti u sportske aktivnosti. Pohvalila je i aktivnosti Ministarstva zdravlja preduzete na realizaciji Preporuka Zaštitnika i pozvala sve institucije na koje se preporuke odnose da zajedno isprate stepen njihove realizacije.

Odbor je jednoglasno (sa šest glasova "za") podržao Izvještaj o mentalnom zdravlju djece u Crnoj Gori.

Na osnovu čl. 69 i 162 Poslovnika Skupštine Crne Gore, Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa 34. sjednice, održane 28. marta 2019. godine, podnosi Skupštini

IZVJEŠTAJ

O RAZMATRANJU IZVJEŠTAJA O MENTALNOM ZDRAVLJU DJECE U CRNOJ GORI

Odbor za ljudska prava i slobode na 34. sjednici, održanoj 28. marta 2019. godine, kao nadležni odbor, razmotrio je Izvještaj o mentalnom zdravlju djece u Crnoj Gori, koji je u skladu sa članom 48 Zakona o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore („Službeni list Crne Gore“, br. 42/11 i 32/14) Skupštini Crne Gore podnio Zaštitnik ljudskih prava i sloboda Crne Gore.

Nakon uvodnih napomena zamjenice Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore i veoma sadržajne rasprave u kojoj su učestvovali članovi Odbora i predstavnici Ministarstva zdravlja, Ministarstva sporta i mladih, Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori i nevladinih organizacija „Centar za prava djeteta“ i Savez udruženja roditelja djece i omladine sa teškoćama u razvoju „Naša inicijativa“, Odbor **je jednoglasno** (sa šest glasova „za“) **podržao** Izvještaj o mentalnom zdravlju djece u Crnoj Gori i odlučio da predloži Skupštini da, saglasno članu 162 stav 2 Poslovnika Skupštine, donese sledeći

ZAKLJUČAK:

1. Prihvata se Izvještaj o mentalnom zdravlju djece u Crnoj Gori.
2. Skupština Crne Gore pozdravlja izradu Izvještaja koji pruža detaljan uvid u stanje mentalnog zdravlja djece u Crnoj Gori i posvećenost ovoj oblasti s obzirom da je zdravlje djece od ključnog značaja za njihov razvoj i društvo u cjelini.
Skupština očekuje da će se preduzimanjem koordiniranih aktivnosti i multisektorskim pristupom u realizaciji preporuka Zaštitnika doprinijeti većem razumijevanju ove problematike, otklanjanju negativnih praksi stigmatizacije i etiketiranja mentalno oboljelih lica u zajednici i unapređenju zdravstvene zaštite djece sa mentalnim oboljenjima, kao posebno ranjive grupacije.
3. Polazeći od podataka Svjetske zdravstvene organizacije koji ukazuju da oko 20% djece i adolescenata ima neki od oblika razvojnih, emocionalnih ili ponašajnih problema, od čega

3-12% mladih ima ozbiljan psihički poremećaj, a polovina svih mentalnih oboljenja se javlja do 14. godine života, o čemu preciznijih podataka za Crnu Goru nema, Skupština ukazuje na neophodnost preduzimanja blagovremenih i kontinuiranih mjera u promociji i unapređenju mentalnog zdravlja, prevenciji, ranom prepoznavanju, liječenju i rehabilitaciji poremećaja ponašanja i mentalnih poremećaja.

4. Skupština izražava zabrinutost podatkom da je skoro 55% anketirane djece izjavilo da se o svim stanjima koja ih zanimaju, a tiču se eventualnog ugrožavanja njihovog mentalnog zdravlja, informiše putem interneta, što ukazuje na nespremnost mladih da o svojim problemima razgovaraju sa odraslima. Stoga, Skupština ukazuje da bi servisi podrške, pomoći i zaštite morali biti brojniji i dostupniji svoj djeci.
5. Skupština pozdravlja aktivnosti Ministarstva zdravlja preduzete na ispunjenju preporuka Zaštitnika, o čemu svjedoči podatak da u aprilu 2019. u Klinički centar Crne Gore sa specijalizacije dolazi jedan dječji psihijatar, a tokom godine još tri.
Takođe, pozdravlja kontinuiranu edukaciju ljekara i srednjeg medicinskog osoblja u sklopu Instituta za javno zdravlje i Kliničkog centra za šta Ministarstvo zdravlja izdvaja oko pola miliona eura godišnje.
O zaštiti mentalnog zdravlja svjedoče i podaci da u vanbolničkim ustanovama u Crnoj Gori trenutno rade 22 psihijatra, 17 psihologa i šest neuropsihijatarata, u bolničkim službama 16 psihijatarata, 11 neuropsihijatarata, deset psihologa i sedam defektologa. Takođe, osam domova zdravlja ima potpuno opremljene kapacitete centara za mentalno zdravlje, u sedam postoje prisijatrijske ambulante, dok u Centar za autizam, razvojne smetnje i dječju psihijatriju pored ljekara iz Crne Gore, dolaze i ljekari iz zemalja okruženja.
6. Za pohvalu su aktivnosti Ministarstva sporta i mladih koje veliku pažnju posvećuje razvoju školskog sporta u koji su uključili 77 osnovnih i veliki broj srednjih škola, više od 2.500 djece i 150 nastavnika fizičkog vaspitanja. Uključivanjem djece u Programe nacionalnih sportskih saveza i dodjelom stipendija dodatno se doprinosi većoj zainteresovanosti djece za sport.
Skupština pozdravlja zajedničke aktivnosti Ministarstva sporta i mladih i Ministarstva prosvjete na unapređenju školske sportske infrastrukture, renoviranjem školskih sportskih sala ili izgradnjom novih što će doprinijeti da se više djece uključi u sport i razvija zdrave stilove života što je jedna od preporuka Zaštitnika.
7. Skupština očekuje da će se izgradnjom Psihijatrijske bolnice u sklopu Kliničkog centra Crne Gore, za šta je obezbijeđen dio finansijskih sredstava, stvoriti neophodni kapaciteti i za dječju psihijatriju kojom bi se se stvorili uslovi za pružanje adekvatne, pravovremene i kvalitetne zdravstvene zaštite djece sa mentalnim smetnjama.
8. Skupština ukazuje na potrebu produbljivanja multisektorske saradnje, koordiniranog djelovanja i odgovornosti svih nadležnih subjekata u oblasti mentalnog zdravlja djece, za šta su ključni resori zdravlja, prosvjete i socijalne zaštite.
Skupština preporučuje da se saradnja podrži konkretnim instrumentima kroz zajedničko planiranje, budžetiranje i monitoring, što je jedna od ključnih preporuka Predstavništva UNICEF-a u Crnoj Gori.
9. Skupština ohrabruje nadležne organe: Vladu Crne Gore, Ministarstvo prosvjete, Ministarstvo zdravlja, Ministarstvo rada i socijalnog staranja, Ministarstvo sporta i mladih, Ministarstvo kulture i lokalne samouprave da, u skladu sa realnim mogućnostima i raspoloživim finansijskim sredstvima, preduzmu aktivnosti na realizaciji preporuka Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore u cilju poboljšanja zaštite mentalnog zdravlja djece, izuzetno važnog za njihov razvoj

i za cjelokupno društvo kroz uspostavljanje modela saradnje sa ustanovama sistema obrazovanja, zdravlja, socijalne i dječje zaštite, sporta i kulture na državnom i lokalnom nivou.

10. Skupština Crne Gore će preko nadležnog Odbora za ljudska prava i slobode, u okviru kontrolne i nadzorne uloge, pratiti realizaciju preporuka Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore upućenih nadležnim državnim organima, sadržanih u Izvještaju o mentalnom zdravlju djece u Crnoj Gori, kao i realizaciju ovog Zaključka.
11. Skupština Crne Gore će Zaključak dostaviti Zaštitniku ljudskih prava i sloboda Crne Gore, Vladi Crne Gore, Ministarstvu prosvjete, Ministarstvu zdravlja, Ministarstvu rada i socijalnog staranja, Ministarstvu sporta i mladih, Ministarstvu kulture, Zajednici opština Crne Gore, Kancelariji za evropske integracije, Delegaciji Evropske unije u Crnoj Gori i Predstavništvu UNICEF-a u Crnoj Gori.

Za izvjestioca Odbora na sjednici Skupštine određen je poslanik Mirsad Murić, član Odbora.

DRUGA TAČKA- IZVJEŠTAJ O STUDIJSKOJ POSJETI DELEGACIJE ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE SKUPŠTINE CRNE GORE KOMISIJI ZA PETICIJE, LJUDSKA PRAVA I JEDNAKE MOGUĆNOSTI DRŽAVNOG ZBORA I DRUGIM RELEVANTNIM INSTITUCIJAMA REPUBLIKE SLOVENIJE KOJE SE BAVE LJUDSKIM PRAVIMA I MANJINSKOM POLITIKOM, održanoj od 19. do 22. marta 2019. godine

Delegacija Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore u sastavu Momčilo Martinović i Mirsad Murić, članovi Odbora, boravila je u Studijskoj posjeti Državnom zboru i drugim relevantnim institucijama Republike Slovenije koje se bave pitanjima zaštite ljudskih prava i prava nacionalnih manjina, održanoj od 19. do 22. marta 2019. godine. Tokom Studijske posjete Delegacija Odbora je održala sastanke sa:

- ambasadorom Crne Gore u Republici Sloveniji, N.J.E. prof. dr Vujicom Lazovićem,
- počasnim konzulom Crne Gore Vojislavom Kovačem i predsjednicima devet udruženja Crnogoraca u Republici Sloveniji,
- predstavnicima Ministarstva kulture: Petrom Culetto, državnom sekretarkom, dr Sašom Gazdićem, šefom Službe za kulturne raznolikosti i ljudska prava, dr Gregorom Lesjakom, direktorom Biroa za vjerske zajednice i Marjetom Preželj, službenicom ovog Ministarstva,
- direktorom Biroa Vlade Republike Slovenije za nacionalne manjine Stankom Baluhom,
- predsjednicom Komisiji za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti Državnog zbora Evom Irgl i članovima ove Komisije,
- zaštitnikom ljudskih prava Republike Slovenije Petrom Svetina i njegovim zamjenicima i
- zagovornikom načela jednakosti Mihom Lobnikom sa saradnicima.

Studijska posjeta Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore Komisiji za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti Državnog zbora i drugim relevantnim institucijama koje se bave ljudskim pravima i pravima nacionalnih manjina Republike Slovenije ocijenjena je veoma uspješnom, a razmjena iskustava, dobrih praksi, konstruktivni razgovori i uspostavljeni kontakti, članovima Odbora za ljudska prava i slobode biće veoma korisni u budućem radu.

Izvještaj o Studijskoj posjeti Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore Komisiji za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti Državnog zbora i drugim relevantnim institucijama Republike Slovenije koje se bave ljudskim pravima i manjinskom politikom, održanoj od 19. do 22. marta 2019. godine usvojen je jednoglasno (sa šest glasova „za“) i isti će, u skladu sa članom 210 stav 3 Poslovnika Skupštine Crne Gore, biti dostavljen Odboru za međunarodne odnose i iseljenike, kao i Ministarstvu vanjskih poslova, na upoznavanje.

Odlučeno je da u skladu sa uobičajenom praksom u radu ovog Odbora, Izvještaj bude sastavni dio Zapisnika sa 34. sjednice.

TREĆA TAČKA- DOPIS MISIJE OEBS-a SKUPŠTINI CRNE GORE, broj 00-32-5/19-88 od 25. marta 2019. godine, dostavljen Odboru za ljudska prava i slobode od strane Generalnog sekretara Skupštine Crne Gore

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je informisao da je Misija OEBS-a u Crnoj Gori uputila Dopis Skupštini Crne Gore kojim informišu da je Misija spremna da doprinese daljem jačanju kapaciteta Skupštine Crne Gore, odnosno rada ključnih parlamentarnih odbora.

Naime, Misija OEBS-a je izrazila spremnost da pruži podršku za osnaživanje rada Odbora za bezbjednost i odbranu, Odbora za politički sistem, pravosuđe i upravu i Odbora za ljudska prava i slobode, i to organizovanjem dvodnevne Radionice sa ciljem unapređenja nadzornih kapaciteta ovih radnih tijela na temu bezbjednosti. Misija je ponudila angažovanje međunarodnog stručnjaka koji bi vodio Radionicu i pružio preporuke za dalje unapređenje nadzorne uloge ovih odbora.

Imajući u vidu veoma pozitivna i dragocjena iskustva i pomoć Misije OEBS-a u okviru realizacije Projekta Misije OEBS-a „Jačanje kapaciteta Skupštine Crne Gore“ i veoma kvalitetnu, kontinuiranu saradnju Odbora za ljudska prava i slobode sa Misijom OEBS-a, ocijenjeno je, u cilju daljeg unapređenja rada Odbora, da bi učešće članova Odbora za ljudska prava i slobode u ovoj aktivnosti bilo veoma važno.

Odbor za ljudska prava i slobode je donio Zaključak kojim prihvata učešće u pomenutoj aktivnosti, o čemu će predsjednici tri odbora zajedničkim dopisom obavijestiti Misiju OEBS-a.

ČETVRTA TAČKA -TEKUĆA PITANJA

(1) Izvještaj Savjeta za građansku kontrolu rada policije za 2018. godinu- “Građani i Policija: izazovi povjerenja”, broj 00-63-8/19-5/2 od 20. marta 2019. godine

Predsjednik Odbora dr Halil Duković je saopštio da je predsjednik Savjeta za građansku kontrolu rada policije Aleksandar Saša Zeković dostavio Odboru Izvještaj o radu Savjeta za građansku kontrolu rada policije u 2018. godini, radi upoznavanja.

Izvještaj sadrži rezime rada Savjeta u 2018. godini: zbirnu statistiku, opšta zapažanja, zaključke i ocjene Savjeta za prethodnu godinu, kao i detaljan prikaz svakog predmeta pojedinačno.

Savjet za građansku kontrolu rada policije u 2018. godini je postupao u 94 predmeta/slučaja (15 prenesenih iz 2017. i 79 formiranih u 2018.)

Na osnovu pritužbi građana formirana su 52 predmeta ili 55,32%, po sopstvenoj inicijativi 24 predmeta (25,5%), a na osnovu pritužbi i obraćanja nevladinih organizacija formirano je 11 predmeta (11,7%), na osnovu pritužbi policijskih službenika formirana su 4 predmeta (ili 4,25% od ukupnog broja slučajeva) i po jedan predmet je formiran na osnovu obraćanja sindikalne organizacije, Skupštine Crne Gore i inicijative Centra bezbjednosti (CB) Nikšić.

U odnosu na 2017. došlo je do značajnog povećanja broja predmeta (za preko 55%).

Od ukupnog broja predmeta u radu, 17 predmeta ili 18% se odnosilo na primjedbe u vezi prekoračenja policijskih ovlašćenja. Povreda ljudskih prava i neprofesionalno postupanje policije utvrđeno je u 23 predmeta ili 24,5% od ukupnog broja predmeta. Profesionalno i zakonito postupanje policije konstatovano je u 44 predmeta, a u dva slučaja utvrđena je povreda prava policijskih službenika i povrede su otklonjene. Ostali predmeti su zaključeni preporukama i odgovarajućim zaključcima.

Ovi podaci ukazuju da se iz godine u godinu smanjuje neprofesionalno postupanje policije i povreda ljudskih prava građana pri primjeni policijskih ovlašćenja.

Na osnovu podataka sadržanih u Izvještaju može se ocijeniti da je rad Savjeta za građansku kontrolu rada policije u prethodnoj godini bio veoma intenzivan, kako u postupanju po predmetima, tako i na planu saradnje sa drugim relevantnim subjektima i učešća na brojnim sastancima, radionicama i konferencijama.

Sjednica je završena u 14 sati i 40 minuta.

SASTAVNI DIO ZAPISNIKA JE:

**IZVJEŠTAJ O STUDIJSKOJ POSJETI
DELEGACIJE ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I SLOBODE SKUPŠTINE CRNE GORE
KOMISIJI ZA PETICIJE, LJUDSKA PRAVA I JEDNAKE MOGUĆNOSTI DRŽAVNOG
ZBORA I DRUGIM RELEVANTNIM INSTITUCIJAMA REPUBLIKE SLOVENIJE KOJE
SE BAVE LJUDSKIM PRAVIMA I MANJINSKOM POLITIKOM,**

održanoj od 19. do 22. marta 2019. godine

SKUPŠTINA CRNE GORE
Odbor za ljudska prava i slobode

Broj: 00-65-4/19-13/
Datum, 28. mart 2019. godine

ODBORU ZA MEĐUNARODNE ODNOSI I ISELJENIKE
predsjedniku Odbora, g. Andriji Nikoliću

Poštovani,

U skladu sa članom 210 stav 3 Poslovnika Skupštine Crne Gore, u prilogu Vam dostavljam Izvještaj o Studijskoj posjeti Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore Komisiji za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti Državnog zbora i drugim relevantnim institucijama Republike Slovenije koje se bave ljudskim pravima i manjinskom politikom, održanoj od 19. do 22. marta 2019.

Dostavljeni Izvještaj je usvojen na 34. sjednici Odbora za ljudska prava i slobode, 28. marta 2019. godine.

PREDSJEDNIK ODBORA

dr Halil Duković

Dostavljeno:

- predsjedniku i članovima Odbora za međunarodne odnose i iseljenike
- sekretaru Odbora za međunarodne odnose i iseljenike
- predsjedniku i članovima Odbora za ljudska prava i slobode

IZVJEŠTAJ
O STUDIJSKOJ POSJETI DELEGACIJE ODBORA ZA LJUDSKA PRAVA I
SLOBODE SKUPŠTINE CRNE GORE KOMISIJI ZA PETICIJE, LJUDSKA PRAVA I
JEDNAKE MOGUĆNOSTI DRŽAVNOG ZBORA I DRUGIM RELEVANTNIM
INSTITUCIJAMA REPUBLIKE SLOVENIJE KOJE SE BAVE LJUDSKIM PRAVIMA
I MANJINSKOM POLITIKOM,
održanoj od 19. do 22. marta 2019. godine

Delegacija Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore u sastavu Momčilo Martinović, šef Delegacije i Mirsad Murić, članovi Odbora, boravila je u Studijskoj posjeti Državnom zboru i drugim relevantnim institucijama Republike Slovenije koje se bave pitanjima zaštite ljudskih prava i prava nacionalnih manjina, održanoj od 19. do 22. marta 2019. godine.

Prvog radnog dana Delegacija Odbora za ljudska prava i slobode održala je sastanke sa ambasadorom Crne Gore u Republici Sloveniji, Nj.E. prof. dr Vujicom Lazovićem i sa počasnim konzulom Crne Gore Vojislavom Kovačem i predsjednicima devet udruženja Crnogoraca u Republici Sloveniji.

Drugog radnog dana Delegacija Odbora je održala sastanak sa predstavnicima Ministarstva kulture: Petrom Culetto, državnim sekretarkom, dr Sašom Gazdićem, šefom Službe za kulturne raznolikosti i ljudska prava, dr Gregorom Lesjakom, direktorom Biroa za vjerske zajednice i Marjetom Preželj, službenicom ovog Ministarstva.

Trećeg dana Studijske posjete članovi Odbora su održali sastanak sa direktorom Biroa Vlade Republike Slovenije za nacionalne manjine Stankom Baluhom, a nakon toga upriličena je posjeta Komisiji za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti Državnog zbora i razgovor sa predsjednicom Evom Irgl i članovima ove Komisije.

Četvrtog dana Studijske posjete održani su sastanci sa zaštitnikom ljudskih prava Republike Slovenije Petrom Svetina i njegovim zamjenicima i zagovornikom načela jednakosti Mihom Lobnikom sa saradnicima.

Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode
sa ambasadorom Crne Gore u Republici Sloveniji, Nj.E. prof. dr Vujicom Lazovićem

Studijska posjeta članova Odbora za ljudska prava i slobode Republici Sloveniji počela je susretom sa ambasadorom Crne Gore u Republici Sloveniji Nj.E. prof. dr Vujicom Lazovićem u prostorijama Ambasade Crne Gore.

Ambasador Lazović je informisao članove Odbora Momčila Martinovića i Mirsada Murića o društveno-političkoj situaciji u Republici Sloveniji i saradnji sa Crnom Gorom. Saopšteno je da je Slovenija u društveno-političkom i ekonomskom pogledu veoma uređena država na koju se treba ugledati, jer je u mnogim oblastima ispred drugih evropskih zemalja. Rast bruto-društvenog proizvoda u ovoj zemlji prošle godine iznosio je 4,6%, a stopa nezaposlenosti varira od grada do grada, mada ima gradova koji nemaju nezaposlenog stanovništva. Prošle godine jednoglasno je usvojena izmjena Zakona kojom je obrisana odredba kojom se od ljekara zahtijevalo znanje slovenačkog jezika kao uslov za rad u zdravstvenim ustanovama. U Sloveniji živi oko 5.000 građana koji su porijeklom iz Crne Gore, od čega je oko 3.000 registrovanih. Trenutno u Sloveniji studiraju 94 studenta iz Crne Gore, a Univerzitet u Ljubljani je na Šangajskoj listi među prvih 400 fakulteta, dok je Ekonomski fakultet u Ljubljani među prvih sto u Evropi. Slovenija nastoji da zadrži sve studente koji pokažu znanje i spremnost da doprinose razvoju države, a za pojedina zanimanja već na trećoj godini studija nude im određeni posao. Saopšteno je da značajan broj građana Slovenije koji su porijeklom iz Crne Gore podnosi zahtjev za otpust iz državljanstva Crne Gore zbog regulisanja zaposlenja i stanovanja u Republici Sloveniji. Ambasador je ocijenio da su odnosi Slovenije i Crne Gore veoma dobri i da su vlasti Slovenije spremne da crnogorskim institucijama prenose svoja iskustva iz procesa evropske integracije. Na sastanku je bilo riječi i o političkim prilikama u Crnoj Gori, sa posebnim osvrtom na rad Skupštine Crne Gore i njenih radnih

tijela. Takođe, razmijenjena su mišljenja o bojkotu rada Skupštine Crne Gore od strane opozicionih poslanika, kao i o aktuelnim protestima.

Nakon sastanka sa ambasadorom Lazovićem članovi Odbora su obišli prostorije Ambasade koja je u vlasništvu Crne Gore od 2007. godine i uvjerali se da je riječ o reprezentativnom zdanju, smještenom na dobroj lokaciji što doprinosi kvalitetnijoj i lakšoj komunikaciji sa nadležnim institucijama Republike Slovenije, ali i sa predstavnicima crnogorskih udruženja i svih Crnogoraca koji žive ili borave u toj državi.

Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa počasnim konzulom Crne Gore Vojislavom Kovačem i predsjednicima devet crnogorskih udruženja u Republici Sloveniji

Prvog dana Studijske posjete upriličen je i sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode sa počasnim konzulom Crne Gore Vojislavom Kovačem i predsjednicima devet crnogorskih udruženja u Republici Sloveniji: Zavičajno društvo Plavljana i Gusinjana „Izvor“- Kranj, Crnogorsko kulturno, prosvjetno i sportsko društvo „Morača“ - Kranj, Društvo slovenačko-crnogorskog prijateljstva, Crnogorsko društvo „Crna Gora“ Ljubljana, Crnogorsko društvo „Montenegro“ Ljubljana, Društvo Crnogoraca i prijatelja Crne Gore „Montenegro“-Maribor, Kulturno-sportsko društvo „Montenegro Bihor“-Jesenice, Crnogorsko akademsko društvo „Luča“ i Savez crnogorskih društava Slovenije. Sastanku nijesu prisustvovali predstavnici Crnogorskog društva „Komovi“ iz Maribora i Crnogorskog društva „Duklja“ iz Slovenije.

Sastanku su prisustvovali ambasador Crne Gore u Republici Sloveniji Nj.E. prof. dr Vujica Lazović, Stanica Popović, I savjetnik u Ambasadi i Milanka Ilić, sekretar u Ambasadi.

Počasni konzul Vojislav Kovač, koji u Sloveniji živi već 32 godine je izrazio zahvalnost poslanicima zbog iniciranja sastanka sa dijasporom naglašavajući da cijeni što brinu o „drugoj Crnoj Gori“ koja je van Crne Gore. Saopštio je da Crnogorci, odnosno ljudi porijeklom iz Crne Gore žive u Sloveniji bez problema, jer je Slovenija za njih nešto između kuće i inostranstva. Po riječima počasnog konzula Kovača, crnogorska dijaspora u Sloveniji je dobro organizovana, a njegoa saradnja sa Ambasadorom Crne Gore u Republici Sloveniji i udruženjima Crnogoraca je veoma dobra. Konzulat podržava gotovo sve projekte koji doprinose uspješnoj promociji Crne Gore, što je počasni konzul u dosadašnjem periodu uglavnom sam finansirao. Posebno se izdvaja podizanje spomenika Petru II Petroviću Njegošu u Ljubljani 2014. godine, povodom 200 godina od njegovog rođenja i podizanje spomenika slovenačkom pjesniku Franc Prešernu i otvaranje Prešernovog parka u Podgorici u junu prošle godine. Apelovao je na državu maticu da se više posveti „drugoj Crnoj Gori koja je u inostranstvu“.

Predsjednici crnogorskih udruženja su upoznali poslanike sa osnivanjem, djelovanjem, članstvom i ključnim aktivnostima usmjerenim na očuvanje crnogorske kulture, jezika i tradicije, odnosno svega što daje pečat crnogorskom identitetu. Sva društva su multikonfesionalna i multinacionalna, uz nastojanje da ne budu politički “inficirana” jer ih veže ista nit- ljubav prema Crnoj Gori. Takođe, informisali su i o izazovima i problemima sa kojima se suočavaju.

Predsjednik Zavičajnog društva Plava i Gusinja “Izvor” Skender Bajrović je saopštio da ovo društvo već 26 godina djeluje na promociji kulturnih aktivnosti, organizovanju književnih i likovnih manifestacija u cilju povezivanja Slovenije i Crne Gore. Društvo je do sada izdalo 68 brojeva časopisa “Izvor”, obezbijedili su prevodenje knjige “Davidova zvijezda” akademika Zuvdije Hodžića na slovenački jezik, a u oktobru 2018. upriličili omaž pjesniku Mladenu Lomparu. Saradivali su sa crnogorskim udruženjima iz Rijeke i Zagreba. Saopštio je da u narednom periodu u rad ovog Društva treba uključiti više mladih ljudi.

Sreten Ostojić, predsjednik Crnogorskog akademskog društva “Luča” koje okuplja akademske građane posvećene očuvanju kulturnog identiteta Crnogoraca je istakao da imaju dva cilja: da sačuvaju i uzgajaju crnogorski identitet i da sačuvaju Njegoševa djela. Saopštio je da je značajan broj članova ovog Društva u Ljubljani došao 1970-ih godina kada su počeli studije i tu su ostali da žive i rade. Realizuju tri do četiri projekta godišnje. Želja im je da se njihova djeca povežu sa Crnom Gorom.

Predsjednik Crnogorskog kulturnog, prosvjetnog i sportskog društva "Morača" koje postoji 21 godinu, Čedo Đukanović je informisao o aktivnostima usmjerenim na očuvanje crnogorske kulture i običaja, sa posebnim akcentom na folklor. Na brojnim svečanostima promoviraju kulturu Crne Gore, a u okviru Društva djeluju različite sekcije koje organizuju brojne proslave.

Dijana Pajković Medved, predsjednica Društva Crnogoraca i prijatelj Crne Gore „Montenegro“ iz Maribora je informisala o aktivnostima koje se prvenstveno odnose na očuvanje crnogorskog jezika i književnosti, navodeći da su u prethodnom periodu ugostili prof. dr Milorada Nikčevića, osnivača Fakulteta za crnogorski jezik na Cetinju i autora Istorije crnogorske književnosti i Milorada Popovića, dobitnika Njegoševe nagrade za roman „Čovjek bez lica“. Istakla je da je njihovo Društvo otvoreno i za one koji nijesu Crnogorci, ali su prijatelji Crne Gore. Angažovali su i glumice crnogorskog porijekla Milenu Kalezić i Kseniju Mišić koje su crnogorsko-slovenačkoj publici govorile stihove crnogorske poezije. Upoznala je i sa projektom „Stara trta (loza)- stara maslina“ koji je trebalo da doprinese unapređenju saradnje između Maribora i Bara.

Predsjednik Saveza crnogorskih društava Slovenije Veselin Lakić ističe da je najvažnije zakonsko regulisanje pravnog statusa nacionalnih zajednica u Republici Sloveniji na čemu rade punih 17 godina. Tek kada Ustavom i zakonom budu definisana prava i obaveze nacionalnih zajednica iz bivših jugoslovenskih država moći će kvalitetnije da ostvaruju svoja prava. Trenutno, manjinski narodi iz bivše Jugoslavije slabije su zaštićeni i od Roma, čija prava su utvrđena Ustavom Republike Slovenije i Zakonom o Romima. Saopštio je da izdaju časopis „Crnogorska riječ“ koji u Sloveniji izlazi već deset godina. Savez posjeduje veoma kvalitetnu biblioteku, a sva Njegoševa djela dobili su na poklon od Filozofskog fakulteta.

Zoran Laketić, predsjednik Crnogorskog društva „Crna Gora“ je informisao da već 12 godina organizuju proslave Dana nezavisnosti Crne Gore, što će učiniti i ove godine prigodnom svečanošću koju će organizovati 19. maja 2019.

Nenad Martinović, predsjednik Društva Crnogoraca i prijatelj Crne Gore „Montenegro“ iz Ljubljane je saopštio da njihove aktivnosti podrazumijevaju organizaciju literarnih večeri na kojima se promoviše crnogorska književnost.

Velimir Bijelić, predsjednik Slovenačko-crnogorskog prijateljstva i Šeki Agović Bihorac, predsjednik Kulturno sportskog društva „Montenegro Bihor“-Jesenice, osnovanog 2015. godine su informisali o njihovim aktivnostima usmjerenim na povezivanje dvije države kroz sport i planinarenje, što doprinosi i promociji turističkog potencijala. Agović je saopštio da se članovi Društva okupljaju makar dva puta godišnje i najavio da će 12. maja ove godine u Jesenicama organizovati svečanost povodom obilježavanja Dana nezavisnosti Crne Gore.

Svi predsjednici društava su saglasni da bi udruženja Crnogoraca u svim državama trebalo više povezati i uspostaviti kvalitetnije kontakte i odnose sa Crnom Gorom kako bi se dogovarale i realizovale konkretne aktivnosti. Takođe, potrebno je utvrditi koja udruženja rade i realizuju projekte usmjerene na očuvanje crnogorskog identiteta, a koja su od njih na papiru registrovana. Važno je i da se što prije završi postupak izbora kandidata za članove Savjeta za saradnju sa dijasporom-iseljenicima iz reda predstavnika dijasporo-iseljenika. Jedinstveni su u stavu da više aktivnosti treba usmjeriti na animiranje mladih ljudi kako bi se uključili u udruženja, čime bi njihova djeca i unučad koji su uglavnom rođeni Slovenci nastavili sa aktivnostima na očuvanju crnogorskog identiteta, kulture i tradicije. Ocijenjeno je da u narednom periodu više napora treba usmjeriti na razmjenu studenata, ali i učenika osnovnih i srednjih škola iz Crne Gore i Slovenije. Takođe, ukazali su na određene probleme u vezi sa državljanstvom s obzirom da njihova djeca ne mogu da dobiju dvojna državljanstva. Saopštili su da određene pravno-procesne postupke u Crnoj Gori završavaju uz pomoć iseljeničkih knjižica koje se izdaju shodno Zakonu o saradnji Crne Gore sa dijasporom-iseljenicima iz 2018. godine.

Predsjednici crnogorskih udruženja u Republici Sloveniji su jednoglasni u mišljenju da bi otvaranje Crnogorskog kulturnog centra u Ljubljani bilo od izuzetne važnosti za njihove dalje aktivnosti, jer bi doprinijelo većem zbližavanju, osjećaju pripadnosti, boljoj koordinaciji među udruženjima i omogućilo bi im zajedničku realizaciju brojnih aktivnosti. Ta ideja pokrenuta prije više godina, podržana od prethodnog ambasadora Crne Gore u Republici Sloveniji, dr Miomira Mugoše, nije realizovana, jer je pomoć Crne Gore neophodna. Bili bi izuzetno zahvalni ukoliko bi članovi Odbora za ljudska prava i slobode, u saradnji sa Ambasadam Crne Gore u Ljubljani, Ministarstvom kulture, Ministarstvom

vanjskih poslova, Upravom za dijasporu i svim drugim relevantnim institucijama doprinijeli realizaciji ove ideje.

Poslanik Momčilo Martinović je izrazio posebno zadovoljstvo susretom sa predstavnicima crnogorske dijaspore i uputio im pohvale zbog impresivnih rezultata tokom proteklih dvadesetak godina i istrajnosti na očuvanju crnogorskog identiteta. Značajnim ocjenjuje aktivnosti kao što su izdavanje časopisa o crnogorskoj dijaspori koji svjedoče o životu jednog naroda u određenom vremenu i državi i ostaju kao trajno sjećanje. Prilikom razmatranja Predloga zakona o saradnji Crne Gore sa dijasporom-iseljenicima procijenjeno je da ima jedna i po „Crna Gora van Crne Gore“, ali, takođe, ocijenio je da u Crnoj Gori nije dovoljno urađeno na povezivanju matice i dijaspore. Zbog činjenice na koju je ukazao ambasador Lazović da gotovo sva saradnja dijaspore sa maticom se najbolje odvija sa Vojislavom Kovačem i preko Konzulata, što je i Ambasadi olakšalo posao, izrazio je posebnu zahvalnost počasnom konzulu Kovaču na tako bezrezervnom angažovanju. Značajnim smatra povezivanje crnogorskih i slovenačkih gradova radi unapređenja saradnje i razmjenu studenata i učenika iz ovih zemalja. Takođe, veoma cijeni izdavanje časopisa kao svjedočanstava jednog vremena koje bi trebalo čuvati u Narodnoj biblioteci na Cetinju. Izrazio je spremnost da, u skladu sa nadležnostima Skupštine i u saradnji sa predstavnicima drugih relevantnih institucija, Ministarstvom kulture, Ministarstvom prosvjete, Upravom za dijasporu- o nedavno samostalnim organom preko koga bi stavovi dijaspore trebalo da se prenose matici i Zajednicom opština doprinese rješavanju problema na koje su ukazali predstavnici crnogorske dijaspore. Posebno će se založiti za otvaranje Crnogorskog kulturnog centra u Ljubljani, jer je to interes svih Crnogoraca koji žive u Sloveniji, ali i države Crne Gore.

Poslanik Mirsad Murić je izrazio zadovoljstvo zbog dolaska predstavnika gotovo svih crnogorskih društava i njihove dobre međusobne saradnje, a naročito zbog njegovanja multikonfesionalnih i multikulturalnih vrijednosti, što nameće pozitivan zaključak o bilo kom od ovih društava. Predstavnici društava su pokazali da poštuju Sloveniju, a ne zaboravljaju Crnu Goru. Na osnovu dobijenih informacija, njegov utisak je da je omladina malo uključena u rad društava zbog čega bi trebalo razraditi koncepciju kojom bi se više pažnje poklonilo okupljanju omladine, potomaka Crnogoraca kojima bi prenijeli saznanja o porijeklu. Ocjenjuje pozitivnim što nacionalne manjine ne ističu svoju nacionalnost, već svoje porijeklo. Unapređenju odnosa sa dijasporom može se doprinijeti kroz brojne kulturološke projekte. Ocjenjuje da treba imati u vidu i postojeću ekonomsku situaciju u Crnoj Gori koja je još uvijek u periodu tranzicije i nije u mogućnosti da u većem obimu finansijski podrži projekte crnogorskih udruženja.

Ambasador Lazović je istakao da ima dosta delegacija koje svake sedmice dolaze iz Crne Gore, međutim za zainteresovanost poslanika, članova Odbora za ljudska prava i slobode za probleme dijaspore u Sloveniji izražava posebnu zahvalnost. Najavio je da će Ambasada Crne Gore u Republici Sloveniji u susret Danu nezavisnosti 20. maja 2019. godine organizovati svečanost i prigodan program kojem će prisustvovati i devet muzičara iz Muzičke škole iz Crne Gore i pozvao predstavnike crnogorskih udruženja da prisustvuju ovom događaju.

Susret sa ambasadorom i predstavnicima crnogorske dijaspore organizovan prvog dana Studijske posjete ocijenjen je pozitivnim, jer su na ovim sastancima dobijene značajne informacije koje će članovi Delegacije Odbora iskoristiti u predstojećim razgovorima sa predstavnicima institucija nadležnih za ljudska prava i manjinsku politiku u Republici Sloveniji.

Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa predstavnicima Ministarstva kulture: Petrom Culetto, državnom sekretarkom, dr Sašom Gazdićem, šefom Službe za kulturne raznolikosti i ljudska prava, dr Gregorom Lesjakom, direktorom Biroa za vjerske zajednice i Marjetom Preželj, službenicom Ministarstva kulture

Drugog dana Studijske posjete Republici Sloveniji članovi Odbora za ljudska prava i slobode Momčilo Martinović i Mirsad Murić održali su sastanak sa predstavnicima Ministarstva kulture: Petrom Culetto, državnom sekretarkom, dr Sašom Gazdićem, šefom Službe za kulturne raznolikosti i ljudska

prava, dr Gregorom Lesjakom, direktorom Biroa za vjerske zajednice i Marjetom Preželj, službenicom ovog Ministarstva.

Državna sekretarka Petra Culetto je istakla da je saradnja Republike Slovenije sa Crnom Gorom u oblasti kulture odlična i da među ovim državama nema otvorenih pitanja, a od 2016. godine potpisan je Sporazum o saradnji u oblasti kulture i obrazovanja između Vlade Crne Gore i Vlade Republike Slovenije. Naglasila je da je Zapadni Balkan i njegova integracija u Evropsku uniju jedan od prioriteta Slovenije.

Poslanik Momčilo Martinović je zahvalio na kontinuiranoj, prijateljskoj i dragocjenoj podršci i pomoći Republike Slovenije koja je od izuzetnog značaja za Crnu Goru na putu ostvarivanja punopravnog članstva u EU. Čestitao je obilježavanje 15-godišnjice ulaska Republike Slovenije u NATO, kojim povodom je i organizovana svečanost na Brdu kod Kranja.

Informisao je da je cilj Studijske posjete da se članovi Odbora bliže i detaljnije upoznaju sa normativnim okvirom i dobrim praksama Republike Slovenije u oblasti ljudskih prava, sa posebnim osvrtom na prava manjinskih naroda i položaj vjerskih zajednica. Tokom sastanka razmijenjeni su načelni stavovi o ovim pitanjima, a izražena je obostrana spremnost za nastavak komunikacije u cilju razmjene detaljnijih operativnih podataka. Poslanik Martinović je upoznao domaćine sa ključnim informacijama na koje su prethodnog dana predsjednici crnogorskih udruženja u Republici Sloveniji ukazali poslanicima, navodeći da crnogorska dijaspora gaji snažnu emociju prema Crnoj Gori, a Sloveniju doživljava svojom kućom. S obzirom da se djelovanje crnogorskih udruženja uglavnom svodi na oblast kulture u cilju očuvanja crnogorske kulture, tradicije i jezika, interesovalo ga je na koji način im Ministarstvo kulture može pružiti podršku u ostvarenju ovih ciljeva. Takođe, upitao je da li postoji određeni fond iz kojeg se finansiraju projekti manjinskih naroda u Republici Sloveniji i šta bi, po ocjeni nadležnih u Republici Sloveniji, trebalo da uradi matična država kako bi se zajednički doprinijelo daljem poboljšanju položaja Crnogoraca u Sloveniji.

Upoznao je sagovornike sa trenutnim stanjem u pristupnim pregovorima Crne Gore Evropskom unijom, navodeći da je od 33 poglavlja ostalo neotvoreno samo Poglavlje 8-Konkurencija, za koje se očekuje da će biti otvoreno tokom rumunskog predsjedavanja Savjetu EU. Takođe, informisao je o iskustvu Crne Gore u zaštiti prava pripadnika manjinskih naroda propisanih Ustavom Crne Gore i Zakonom o manjinskim pravima i slobodama. Obavijestio ih je o Fondu za zaštitu i ostvarivanje manjinskih prava za koji se izdvaja najmanje 0,15% tekućeg budžeta, a putem javnog konkursa godišnje se iz Fonda opredijeli oko milion eura za finansiranje projekata značajnih za očuvanje i razvoj nacionalnih, odnosno etničkih posebnosti manjinskih naroda i drugih manjinskih nacionalnih zajednica.

Poslanika Martinovića je interesovalo i kako je u Sloveniji riješeno pitanje upotrebe i javnog isticanja nacionalnih simbola. Ukazujući da je u Crnoj Gori ostvaren značajan napredak u unapređenju položaja Roma, što je ocijenjeno i na brojnim međunarodnim i regionalnim konferencijama na kojima se razmjenjuju iskustava sa državama regiona i Evrope, upitao je kakav je položaj Roma u Sloveniji.

Poslanika Mirsada Murića je interesovao sastav Državnog zbora Republike Slovenije u pogledu nacionalne pripadnosti poslanika, odnosno zastupljenosti predstavnika nacionalnih manjina. Takođe, upitao je na koji način je regulisan položaj vjerskih zajednica, njihova registracija, finansiranje i imovina.

Državna sekretarka Petra Culetto je saopštila da su Ustavom Republike Slovenije zaštićene dvije autohtone zajednice- mađarska i italijanska koje imaju i svoje poslanike u Državnom zboru, a na teritoriji gdje čine većinu pored slovenačkog u službenoj upotrebi su i njihovi jezici. Takođe, Ustav štiti i pripadnike romske zajednice i definiše njihova osnovna prava koja su detaljnije uređena Zakonom o Romima. Imajući u vidu da to nijesu jedine nacionalne zajednice u Republici Sloveniji u kojoj živi mnogo pripadnika naroda sa prostora bivše Jugoslavije, shvatili su da i njih treba prepoznati što je učinjeno donošenjem Deklaracije koju je Državni zbor izglasao dvotrećinskom većinom 2011. godine.

Šef Službe za kulturne raznolikosti i ljudska prava dr Sašo Gazdić je pojasnio da su članom 64 Ustava Republike Slovenije definisana kolektivna prava Italijana, Mađara i Roma u Sloveniji, a članom 61 Ustava propisana su individualna ljudska prava svih nacionalnih zajednica za čiju implementaciju je nadležna Služba kojom rukovodi. Ranije je Ministarstvo kulture raspisivalo javni konkurs za finansiranje svih individualnih prava pripadnika nacionalnih zajednica, a sada su osnovane javne agencije, kao što su Slovenski filmski centar, Javni fond za kulturne djelatnosti Republike Slovenije i Javna agencija za knjigu Republike Slovenije. Udruženja Crnogoraca koja su uglavnom

usmjerena na realizaciju kulturnih aktivnosti svojim projektima mogu da apliciraju za sredstva Javnog fonda za kulturne djelatnosti. U redovnoj su komunikaciji sa nacionalnim manjinskim zajednicama, a crnogorska manjinska zajednica je jedna od najbolje integrisanih u Republici Sloveniji. Za integraciju je važno očuvanje svoje kulture, upoznavanje kulture drugih manjinskih naroda i učenje o kulturi većinskog naroda.

Direktor Biroa za vjerske zajednice dr Gregor Lesjak je saopštio da su vjerska prava ustavna kategorija i da je u Sloveniji prema ustavno-sudskoj praksi definisano načelo vjerske slobode i odvojenosti države od crkve/vjere. Po Zakonu o vjerskoj slobodi u Republici Sloveniji vjerske zajednice imaju pravo samofinansiranja. Vjerske zajednice u Sloveniji nijesu poreski obveznici. Kad je riječ o državnom finansiranju vjerskih zajednica, postoji direktno i indirektno finansiranje. Direktno finansiranje je u skladu sa članom 27 Zakona o vjerskoj slobodi kojim je utvrđeno finansiranje dijela socijalnih davanja za zaposlene u vjerskim zajednicama od strane države. Indirektno finansiranje se odnosi na poreska izuzeća po kojima vjerske zajednice ne podliježu plaćanju određenih poreza i taksu, ali se uvijek tretiraju kao i druge neprofitne organizacije. Ministarstvo kulture je nadležno za vjerske slobode, a za finansiranje vjerskih zajednica nadležno je Ministarstvo finansija. Slovenačka ustavno-sudska praksa i praksa Evropskog suda za ljudska prava ukazuju da se državno finansiranje vjerskih zajednica ne veže za vjerske slobode. Saopštio je da vjerske zajednice imaju pravo vlasništva nad vjerskim objektima. Imovina koja im je bila oduzeta vraćena je u skladu sa Zakonom o denacionalizaciji i ta imovina je vraćana ne samo u novčanim iznosima, već su vraćeni i objekti, osim u slučajevima kada je procijenjeno da se radi o javnom interesu. Ustavni sud Republike Slovenije i Evropski sud za ljudska prava su pravnu osobenost vjerske zajednice priznali kao suštinu vjerske slobode. U Sloveniji vjerske zajednice su pravna lica sui generis, a po Zakonu o vjerskoj slobodi crkve i druge vjerske zajednice imaju svoju autonomiju i pravni subjektivitet. Prema ustavno-sudskoj praksi vjerske zajednice mogu da obavljaju i druge djelatnosti koje, ako nijesu vjerske, obavljaju pod istim uslovima kao i ostali građani. Registar vjerskih zajednica vodi Ministarstvo kulture.

Kada je riječ o upotrebi i javnom isticanju nacionalnih simbola, manjinski narodi u sredinama u kojima čine većinsko stanovništvo u Republici Sloveniji, imaju pravo da, uz zastavu Slovenije i Evropske unije, ističu i svoju zastavu. Predstavnici Ministarstva kulture su preporučili Crnoj Gori da se u pripremi zakona o slobodi vjeroispovijesti rukovodi preporukama Venecijanske komisije u ovoj oblasti.

Državna sekretarka Petra Culetto je saopštila da Državni zbor ima 90 poslanika, od čega dva poslanika biraju registrovani članovi autohtonih mađarskih i italijanskih manjinskih zajednica, dok 88 članova biraju svi građani države po sistemu proporcionalnog predstavljanja i ne vode se posebne evidencije o njihovoj nacionalnoj pripadnosti.

Marjeta Preželj, službenica Ministarstva kulture je naglasila da Ministarstvo kulture od 1993. godine stvara uslove za promociju i očuvanje kulture, jezika i identiteta svih nacionalnih zajednica u Sloveniji. Do 2010. godine iz Ministarstva kulture su se putem javnog konkursa direktno finansirale italijanska, mađarska i romska zajednica, a drugim javnim konkursom sve ostale nacionalne zajednice. Sada se to finansiranje vrši putem javnih fondova i godišnjih konkursa za finansiranje projekata u oblasti nacionalnog, etničkog, kulturnog i jezičkog identiteta. Od 2005. na konkurse su počela da se prijavljuju i društva crnogorske nacionalne manjine, tada samo jedno, a sada šest. Javni fond osim što se bavi finansiranjem nacionalnih manjina na državnom nivou, putem svojih ispostava pomaže finansiranjem društava i na lokalnom nivou.

Poslanici su najavili da će crnogorskim udruženjima u Republici Sloveniji preporučiti da se bliže upoznaju sa ovim mogućnostima finansiranja i apliciraju projektima usmjerenim na očuvanje nacionalne posebnosti, što će doprinijeti boljem funkcionisanju i ostvarenju njihove misije.

**Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore
sa direktorom Biroa Vlade Republike Slovenije za nacionalne manjine Stankom Baluhom**

Na sastanku sa direktorom Biroa Vlade Republike Slovenije za nacionalne manjine Stankom Baluhom poslanik Momčilo Martinović je informisao o ključnim spoljno-političkim prioritetima Crne

Gore, trenutnom stanju u pristupnim pregovorima i aktivnostima koje se preduzimaju na tom planu. Zahvalio je vlastima Republike Slovenije na bezrezervnoj podršci za evroatlanske integracije naše države, kao i na kontinuiranoj podršci na putu ka Evropskoj uniji. Predstavio je uspjehe Crne Gore u rješavanju položaja raseljenih i interno raseljenih lica, od kojih je značajan broj Roma sa Kosova koji su u Crnu Goru došli 1999. U početku najveći broj romske djece nije pohađao ni osnovnu školu, a danas su zastupljeni na svim nivoima obrazovanja. Uloženi su značajni naponi usmjereni na poboljšanje njihove zdravstvene zaštite, obrazovanja, stanovanja i socijalnog statusa.

Članove crnogorske Delegacije je interesovalo na koji način je organizovan Biro Vlade Republike Slovenije za nacionalne manjine i koje su njegove ključne nadležnosti. Takođe, interesovala su ih iskustva u oblasti poboljšanja položaja romske zajednice i zaštita njihovih prava i sloboda, da li su Romi uključeni u politički i javni život, da li ih ima u Parlamentu, da li se prema njima primjenjuju mjere afirmativne akcije i u kom procentu su zastupljeni u vlastima na lokalnom nivou.

Direktor Stanko Baluh, koji je već treći mandat na čelu Biroa za nacionalne manjine je saopštio da je Biro nadležan za kreiranje manjinske politike, zaštitu italijanske, mađarske i romske manjine koje su prepoznate u Ustavu Republike Slovenije. To je samostalni organ, direktno odgovoran Generalnom sekretaru Vlade i nije izvršni organ, već na horizontalnom nivou prati kako se od strane ministarstava implementiraju Ustavom i zakonima utvrđena prava nacionalnih manjina. Kao organ Vlade Republike Slovenije, bave se i svim drugim pitanjima u vezi sa nacionalnim manjinama u Sloveniji iako nijesu u njihovoj direktnoj nadležnosti. Biro priprema analize, predloge za Vladu, prisustvuju sjednicama odbora i komisija i veoma su aktivni na međunarodnom nivou, posebno u Odboru Savjeta Evrope za pitanja Roma. Takođe, rukovode Vladinom Komisijom za nacionalne zajednice i Komisijom za Rome.

Direktor Baluh je ocijenio da je Crnogorska nacionalna zajednica u Sloveniji jako dobro organizovana i imaju svog predstavnika- Veselina Lakića u Savjetu za pripadnike naroda bivše Jugoslavije. Istakao je da je Parlament prošle godine pokušao usvojiti zakon o sprovođenju kolektivnih kulturnih prava nacionalnih zajednica sa prostora bivše Jugoslavije čiji Predlog je, po njegovoj ocjeni, bio dobar. Predlog zakona su podnijele političke stranke, na Savjetu za pripadnike naroda bivše Jugoslavije su postigli saglasnost oko teksta Predloga zakona, ali isti nije usvojen u Parlamentu. Predlogom zakona se omogućavala implementacija prava definisanih članom 61 i 62 Ustava Republike Slovenije, pravo na finansiranje kulturnih djelatnosti i finansiranje društava i saveza manjina, što bi im omogućilo rad i postojanje. Bilo je planirano osnivanje posebnog Biroa pri Ministarstvu kulture. Osim finansiranja, Predlogom zakona definisani su odnosi nacionalnih manjina prema državi matici. Izrazio je nadu da će nakon konsolidacije nove Vlade Republike Slovenije, formirane prije šest mjeseci, opet biti pokrenuto ovo pitanje. Takođe, ponovo treba ustanoviti Savjet kojim je predsjedavao ministar kulture.

Kada je riječ o Romima, direktor Baluh je saopštio da su prema popisu iz 2002. u Sloveniji Romi predstavljali mali procenat stanovništva, a sada se prema direktivi Evropske unije ne smiju prikupljati podaci o nacionalnoj i vjerskoj pripadnosti, pa se na osnovu podataka iz različitih registara može utvrditi da je u Sloveniji od sedam do deset hiljada Roma, a prema zvaničnim podacima samo 3.700. Važno je istaći da je članom 65 Ustava Republike Slovenije propisano da će se položaj Roma definisati posebnim zakonom, što je i realizovano 2007. godine donošenjem Zakona o romskoj zajednici. Slovenija je jedina zemlja Evropske unije koja ima takav zakon. Njime su propisane konkretne obaveze državnih i lokalnih vlasti oko finansiranja romske zajednice. Zakon o romskoj zajednici im je omogućio političku participaciju na državnom i lokalnom nivou. Takođe, postoji i 16 posebnih zakona u kojima se Romi pominju eksplicitno i definišu se njihova prava u pojedinim segmentima, kao što su obrazovanje i zdravstvena zaštita.

Direktor Baluh je informisao članove Odbora za ljudska prava i slobode da su u skladu sa preporukama Evropske komisije donijeli i nacionalne programe za Rome- prvi je donešen 1995, drugi 2010, dok su 2017. godine usvojili Nacionalnu strategiju za Rome. Vlada priprema godišnji izvještaj o položaju Roma o kojem se raspravlja u Državnom zboru i daju se odgovarajuće preporuke za poboljšanje njihovog položaja. Prema Zakonu o lokalnoj samoupravi, u 20 opština u kojima žive autohtoni Romi imaju dvostruko pravo izbora, jer biraju svoje predstavnike u opštinske savjete/vijeća. Formirana je i krovna organizacija romske zajednice koja povezuje njihova udruženja i savjete. Takođe, osnovana je i Vladina komisija za romska pitanja koju čine predstavnici ministarstava i romske zajednice i vrše nadzor nad sprovođenjem nacionalne strategije. Romi su ipak prilično nepovezani i ima nesuglasica među

njima, što se odražava na njihovo djelovanje na državnom i lokalnom nivou. Aktuelni problemi Roma sa lokalnog nivoa prenose se na državni, jer opštine očekuju da država riješi te probleme iako joj to nije u nadležnosti. Troše se ogromna sredstva, a napretka nema. Brojni problemi su među samim Romima koji ne žele da rade, jer u Sloveniji imaju veća socijalna primanja, nego što bi imali minimalnu zaradu. Prošlogodišnji pokušaj izmjena Zakona o socijalnim davanjima kojim bi se ista smanjila nije uspio, jer su uslijedile kritike od Ombudsmana i pojedinih međunarodnih organizacija, poput Amnesty Internationala koji su smatrali da bi se time narušila ljudska prava. Baluh je istakao da Romi nijesu problem u državama pojedinačno, nego su zapravo evropski problem.

Poslanika Mirsada Murića je interesovalo kakvo je obrazovanje manjinskih naroda, da li romska djeca rano napuštaju školovanje, da li su im obezbijedjeni udžbenici na romskom jeziku i imaju li slovenačko-romske rječnike.

Direktor Baluh je saopštio da su za mađarsku djecu obezbijedene škole na dva jezika, a za italijansku manjinu imaju italijanske škole. U Doljenskoj regiji (Novo Mesto, Bela Krajina, regija prema Hrvatskoj) je izražen problem ranog napuštanja osnovnih škola od strane romske djece gdje 90% njih napusti školu u petom ili šestom razredu. Imaju asistente u nastavi i namjenske centre koji pomažu romskoj djeci. S obzirom da je u trećoj trijadi, odnosno nakon šestog razreda obrazovanje još zahtjevnije veliki broj Roma napušta školovanje i kasnije pohađaju narodne univerzitete kako bi završili osnovnu školu. S druge strane, u Prekomurju 90% romske djece završi osnovnu školu i uspješno nastavljaju dalje školovanje, što doprinosi njihovom lakšem zapošljavanju. Posjeduju adekvatne udžbenike za romsku djecu, a nedavno je predstavljena ideja da bi učitelji u tim područjima trebalo da nauče romski jezik.

**Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa
predsjednicom Komisije za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti Državnog zbora Evom
Irgl, članicama Komisije: Mojcom Žnidarič, Meirom Hot i
poslanikom Nikom Prebilom**

Na sastanku sa predsjednicom i članovima Komisije za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti Državnog zbora članovi Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore razmijenili su iskustva i uporedne prakse u radu ovih radnih tijela.

Poslanica Eva Irgl je saopštila da Komisijom predsjedava poslanik iz najveće opozicione partije. To je jedino parlamentarno tijelo koje ne usvaja zakonodavstvo, već daje mišljenja o određenim pitanjima i aktima koji se odnose na ljudska prava i slobode. Takođe, razmatraju peticije i aktivno se bave problemima građana. U prethodnom mandatu razmotrili su 66 peticija. Mogućnost podnošenja peticija u Sloveniji je propisana Ustavom. Određene individualne žalbe građana razmatraju stručne službe koje zahtijevaju informacije od nadležnih organa u vezi sa konkretnim problemima, dok o peticijama potpisanim od većeg broja lica raspravljaju i na samoj Komisiji. U prethodnom sazivu, najveći broj peticija se odnosio na oblast pravosuđa, radnog prava, socijalne i zdravstvene zaštite. Na sjednicama Komisije razgovaraju o različitim temama, od kršenja ljudskih prava u pravosuđu, preko zloupotrebe pravosudnih organa u političke svrhe, do nasilja u porodici, nasilja nad djecom, pravima slijepih i slabovidih. Predsjednica Irgl je istakla da svi članovi Komisije djeluju zajedno, bez obzira na političku pripadnost. Redovno reaguju na aktuelna dešavanja i kršenja ljudskih prava i sloboda. Na njihovim sjednicama učestvuju i pojedinci koji mogu da iznesu svoja mišljenja u vezi sa konkretnom temom.

Poslanik Momčilo Martinović je upoznao sagovornike sa ključnim nadležnostima Odbora za ljudska prava i slobode, utvrđenim Poslovnikom Skupštine Crne Gore, predstavljajući i najvažnije aktivnosti ovog Odbora. Pored zakonodavne aktivnosti, Odbor posebnu pažnju posvećuje kontrolnoj i nadzornoj ulozi i prati implementaciju zakona koji su uglavnom usklađeni sa evropskim zakonodavstvom, zbog čega se veća pažnja posvećuje njihovoj primjeni.

Poslanik Mirsad Murić je istakao multisektorski pristup u radu Odbora i izuzetnu saradnju sa državnim organima, nevladinim organizacijama koje se bave pitanjima ljudskih prava i sloboda i međunarodnim organizacijama sa sjedištem u Crnoj Gori, čiji predstavnici prisustvuju sjednicama Odbora. Ukazao je na važnost konsultativnih i kontrolnih saslušanja, navodeći primjer Konsultativnog

saslušanja održanog na temu „Aktivnosti u oblasti obezbjeđivanja pristupačnosti za lica sa invaliditetom u Crnoj Gori“, nakon kojeg su usvojeni Zaključci koji su proslijeđeni nadležnim organima na realizaciju. Takođe, Odbor često organizuje posjete određenim ustanovama zatvorenog tipa radi praćenja stanja ljudskih prava korisnika tih ustanova.

Članicu Komisije Meiru Hot je interesovalo kakvo je crnogorsko zakonodavstvo u oblasti zaštite od diskriminacije, da li se implementiraju direktive Evropske unije, kakva je zaštita manjina i koje manjine su priznate u Crnoj Gori, u kojoj oblasti je Odbor najaktivniji i u kom području ima najviše peticija.

Poslanica Mojca Žnidarič je upitala koliko je radnih tijela u Skupštini Crne Gore. Čestitala je Odboru na radu, a posebno na uključivanju predstavnika nevladinih i međunarodnih organizacija u aktivnosti Odbora.

Predsjednica Komisije za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti Eva Irgl je zaključila da Odbor za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore ima mnogo širu nadležnost od njihove Komisije i da je sličan Ombudsmanu u Republici Sloveniji.

Poslanik Martinović je saopštio da je Zakon o zabrani diskriminacije u potpunosti usklađen sa evropskim zakonodavstvom, a da je praksa da se predlozi zakona u pripremi šalju na mišljenje Evropskoj komisiji kako bi imali zakonodavstvo koje je usklađeno sa evropskim. Po Ustavu, Crna Gora je građanska država, a posebna manjinska prava definisana su članom 79 i 80 Ustava Crne Gore. U svom radu Odbor značajnu pažnju posvećuje pravima Roma, čiji položaj u Crnoj Gori je unaprijeđen. Takođe, u posljednje vrijeme Odbor se bavio i pravima istopolnih zajednica, jer je u skupštinskoj proceduri Predlog zakona o životnom partnerstvu lica istog pola.

Imajući u vidu informacije dobijene na prethodnim sastancima tokom Studijske posjete, poslanik Momčilo Martinović je apelovao da se, u mjeri mogućeg, Predlog zakona o sprovođenju kolektivnih kulturnih prava nacionalnih zajednica sa prostora bivše Jugoslavije ponovo nađe u skupštinskoj proceduri, ocjenjujući da bi se njegovim usvajanjem značajno doprinijelo unapređenju položaja crnogorske zajednice u Republici Sloveniji.

Na samom kraju poslanik Martinović je u ime Odbora za ljudska prava i slobode, u cilju nastavka uspostavljene saradnje, uputio poziv predsjednici i članovima Komisije za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti da posjete Skupštinu Crne Gore.

Sagovornici su izrazili zadovoljstvo upriličenim sastankom koji je omogućio kvalitetnu razmjenu mišljenja o praksama u radu srodnih radnih tijela crnogorskog i slovenačkog Parlamenta.

Po završetku sastanka, upriličen je obilazak zgrade Državnog zbora i upoznavanje poslanika sa imponantnom građevinom koja na pravi način reprezentuje slovenačku istoriju i kulturu.

Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa zaštitnikom ljudskih prava Petrom Svetina i njegovim zamjenicima Ivanom Šelihom i Kornelijom Marzel

Na sastanku sa zaštitnikom ljudskih prava Petrom Svetina i njegovim zamjenicima Ivanom Šelihom i Kornelijom Marzel članovi Odbora za ljudska prava i slobode informisani su o nadležnostima Zaštitnika, njegovim ključnim aktivnostima, ulozi Nacionalnog preventivnog mehanizma i odnosu Ombudsmana prema Komsiji za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti i drugim radnim tijelima Državnog zbora.

Zaštitnik ljudskih prava Peter Svetina, čiji je šestogodišnji mandat počeo prije mjesec dana je saopštio da je crnogorska delagacija prva strana delegacija sa kojom se sastaje. Informisao je da po slovenačkom Zakonu Ombudsman može imati dva do četiri zamjenika, a trenutno ih je četiri. Tri su ključne djelatnosti Ombudsmana Republike Slovenije: djelovanje Nacionalnog preventivnog mehanizma, zagovaranje za djecu gdje Ombudsman postupa kao “glas djeteta” i promotivni i preventivni rad koji podrazumijeva i istraživanja. Od 1. januara 2019. godine, u skladu sa odredbama Zakona o Zaštitniku ljudskih prava, u okviru institucije Ombudsmana formirana je posebna jedinica-Centar za ljudska prava. Sistem posredovanja u kojem je Ombudsman “glas djece” unikatan je slovenački model djelovanja.

Zaštitnik Svetina je ukratko predstavio djelovanje Ombudsmana kao Nacionalnog preventivnog mehanizma. U sprovođenju ovog djelovanja u Sloveniji se primjenjuje tzv. model Ombudsman plus, koji podrazumijeva intenzivnu saradnju sa nevladinim organizacijama koje se biraju na osnovu javnog konkursa svake treće godine. Trenutno je angažovano devet nevladinih organizacija iz raznih oblasti, odnosno oko 40 pojedinaca različitih profesija koji saraduju sa Nacionalnim preventivnim mehanizmom. U okviru Nacionalnog preventivnog mehanizma zaposlene su tri osobe koje sa predstavnicima nevladinog sektora formiraju grupe za posjete ustanovama zatvorenog tipa. Prve posjete NPM je realizovao 2008. godine.

Zamjenik Zaštitnika Ivan Šelih je detaljno predstavio rad Ombudsmana kao Nacionalnog preventivnog mehanizma navodeći da NPM razmatra pritužbe, ali djeluje i preventivno. Shodno Zakonu o dopunama Zakona o Zaštitniku ljudskih prava iz 2015. godine, u skladu sa međunarodnim preporukama, Nacionalni preventivni mehanizam je definisan kao unutrašnja organizaciona jedinica institucije Zaštitnika kojom rukovodi zamjenik Zaštitnika. Šelih je saopštio da poslednjih godina realizuju oko 80 obilazaka različitih ustanova na godišnjem nivou. Obilaze policijske stanice, domove za stare, zatvore, psihijatrijske ustanove. Na osnovu 81 obilaska u 2018. godini NPM je sačinio više od 400 preporuka.

Izveštaj Nacionalnog preventivnog mehanizma zajedno sa godišnjim opštim Izveštajem Zaštitnika dostavlja se predsjedniku Državnog zbora, predsjedniku Vlade i predsjedniku Republike Slovenije. Poslovníkom Državnog zbora Republike Slovenije utvrđeno je da Parlament razmatra godišnji izvještaj Zaštitnika na prvoj jesenjoj plenarnoj sjednici. O Izveštaju Zaštitnika se ne glasa, ali se pripremaju preporuke za rad Vlade u cilju poboljšanja stanja. Prethodno, Izveštaj Ombudsmana razmatra matična Komisija za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti, a i drugi odbori koji izraze interesovanje. Zanimljivo je da se na jednoj od sjednica Vlade oba izvještaja Ombudsmana razmatraju kao posebna tačka dnevnog reda. Na toj sjednici Vlade prisutan je i Ombudsman koji pojašnjava stavove i preporuke sadržane u izvještajima. Rasprava se završava Izveštajem odaziva Vlade koji sadrži pregled aktivnosti realizovanih na osnovu prethodnih izvještaja Ombudsmana, što se takođe razmatra na matičnom odboru. Ovaj izvještaj dostavlja se ne samo Državnom zboru, već i Državnom savjetu čiji odbori, takođe, razmatraju godišnji izvještaj. Izveštaj Državnog savjeta o izvještaju Ombudsmana upućuje se Državnom zboru. Zamjenik Zaštitnika je saopštio da su prošle godine prvi put dva izvještaja Zaštitnika razmotrena odvojeno u odborima i na plenumu, što je, po njihovoj ocjeni, dalo dodatnu važnost izvještaju NPM-a. Informisao je članove Odbora da rasprava o opštem, godišnjem izvještaju Zaštitnika na Komisiji za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti traje četiri do pet sati, a na plenumu šest do sedam sati. Na sjednici Komisije koja se tim povodom televizijski prenosi, prisutni su i predstavnici nadležnih državnih organa koji iznose svoje stavove o preporukama Ombudsmana.

Zamjenik Zaštitnika Šelih je saopštio da Ombudsman ima dobru saradnju sa ministarstvima, a posebno sa Ministarstvom pravde i Ministarstvom unutrašnjih poslova, dok je saradnja sa Ministarstvom zdravlja i Ministarstvom za socijalno staranje malo slabija. Ombudsman Republike Slovenije ima veoma dobru saradnju sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore, a obje institucije su članovi Mreže NPM-a. Zamjenik Zaštitnika Šelih je učestvovao u pripremi metodologije rada NPM-a Crne Gore.

Zamjenica Zaštitnika Kornelija Marzel je govorila o Savjetu Ombudsmana koji je savjetodavno tijelo za promociju i zaštitu ljudskih prava, osnovnih sloboda i jačanje pravne sigurnosti, a djeluje na principu stručne autonomije. Njegovo uspostavljanje, zadaci i ciljevi definisani su Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o Zaštitniku ljudskih prava koji je stupio na snagu prošle godine. Izmjene Zakona prate njihovu namjeru da dobiju akreditacioni status "A" za šta je jedan od uslova bio je formiranje Savjeta. Saopštila je da će Savjet Zaštitnika, Centar za ljudska prava i Zaštitnik zajedno predstavljati nacionalnu instituciju za ljudska prava. Centar će biti zadužen za razne obuke i analize, a Savjet je konsultativno tijelo Ombudsmana. Sastoji se od predsjednika i 16 članova - šest je predstavnika državnih institucija, sedam članova su predstavnici nevladinog sektora i tri člana su predstavnici nauke. Zakonom je utvrđen način njihovog izbora, a 10 članova koji su iz nevladinog sektora i nauke biraju se na javnom konkursu, s tim što Ombudsman, mimo tog konkursa, može da imenuje jednog predstavnika nauke i dva predstavnika NVO. Pluralna zastupljenost predstavnika različitih NVO koje se bave pravima lica sa invaliditetom, starih lica, zaštitom životne sredine garantuje efikasnost saradnje između nauke i civilnog društva i doprinosi boljim nalazima Ombudsmana. Savjet omogućava kritičku raspravu o aktuelnim društvenim temama i ne bavi se pojedinačnim pritužbama. Mandat mu je vezan sa mandatom

Ombudsmana, jer je to tijelo koje bira sam Ombudsman, a konkurs za nove članove Savjeta je u toku. Savjet je od prošle godine održao tri sjednice: na konstitutivnoj sjednici usvojen je Poslovnik o radu, na drugoj se razgovaralo o etici javne riječi, a na trećoj o pregledu poštovanja preporuka Ombudsmana u poslednjih šest godina.

Zamjenica Zaštitnika Marzel koja je zadužena za oblasti zapošljavanja, administrativne procedure, imovinsko-pravna pitanja, privredne javne službe, prostorno planiranje i stanovanje je saopštila da u ovim oblastima imaju 700-800 predmeta godišnje, od čega je u prošloj godini bio 21 predmet po sopstvenoj inicijativi. Na nivou godine, ukupno imaju oko 3000 inicijativa od čega je oko 100 predmeta pokrenuto po sopstvenoj inicijativi. Od ukupnog broja pritužbi u 15% utvrde kršenje ljudskih prava, što ocjenjuju visokim procentom ako se ima u vidu da je Ombudsman dodatni mehanizam za zaštitu ljudskih prava i sloboda, uz sudove i administrativne organe vlasti. Najčešća kršenja ljudskih prava odnose se na nepoštovanje načela dobre uprave. Pojasnila je da je Zakonom o upravnom postupku propisano da se rješenje mora donijeti u roku od mjesec dana, a u izuzetnim slučajevima najkasnije za dva mjeseca. U praksi, ove rokove najviše krši Ministarstvo za socijalno staranje. U Sloveniji po Uredbi o poslovanju uprave na svaki dopis mora se odgovoriti najkasnije u roku od 15 dana od njegovog prijema.

Poslanik Momčilo Martinović je saopštio da Odbor za ljudska prava i slobode tijesno saraduje sa Zaštitnikom ljudskih prava i sloboda Crne Gore, kako kroz njegovo učešće na sjednicama Odbora, tako i na brojnim drugim aktivnostima, poput javnih tribina i posjeta različitim institucijama. Naveo je da Odbor, shodno Zakonu o Zaštitniku/ci ljudskih prava i sloboda Crne Gore, na predlog Zaštitnika, utvrđuje zahtjev za dodjelu budžetskih sredstava Zaštitniku i do sada je podržavao iznose predložene od strane Zaštitnika, ali institucija nije imala dovoljno sredstava za istraživanja i promotivne aktivnosti.

Poslanik Mirsad Murić je informisao da institucija Zaštitnika ljudskih prava i sloboda Crne Gore svakim danom postaje sve vidljivija za građane koji joj se sve više obraćaju. Takođe, Zaštitnik organizuje Dane Zaštitnika širom Crne Gore, a prošle godine je boravio i u Rožajama kako bi građanima približio svoju nadležnost. Interesovalo ga je koliko Ombudsman Slovenije saraduje sa Komisijom za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti kroz realizaciju zajedničkih projekata i obilasku ustanova zatvorenog tipa.

Zamjenik Zaštitnika je saopštio da saradnja Ombudsmana sa Komisijom za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti ne podrazumijeva samo razmatranje izvještaja Ombudsmana, već i saradnju u razmatranju peticija, što se odvija na formalnom i neformalnom nivou. Pojedinci svoje peticije šalju na više adresa i institucija, pa Komisija i Ombudsman razmjenjuju stavove. Povodom nekoliko aktuelnih peticija razmatraju mogućnost organizovanja zajedničke posjete njihovim podnosiocima. Saopštio je da je Ministarstvo pravde spona između Vlade Republike Slovenije i Ombudsmana jer prikuplja informacije neophodne za pripremu tzv. Odazivnog izvještaja Vlade na Izvještaj Zaštitnika.

Na pitanje o iznosu budžeta institucije Ombudsmana, zamjenica Zaštitnika Marzel je saopštila da je budžet za 2018. godinu iznosio 2.429.000 eura, ali do sada nijesu imali sredstava za istraživanja i promociju. Imaju 50 zaposlenih. Svoje aktivnosti finansiraju isključivo iz državnog budžeta. Redovno organizuju dane Ombudsmana izvan Ljubljane i jednom mjesečno obavezno posjećuju neku od opština.

Sastanak Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore sa zagovornikom načela jednakosti Mihom Lobnikom i njegovim savjetnicima Zdenkom Jagarinec i Samom Novakom

Na sastanku sa zagovornikom načela jednakosti Mihom Lobnikom i njegovim savjetnicima Zdenkom Jagarinec i Samom Novakom članovi Odbora za ljudska prava i slobode su informisani o nadležnostima najmlađe nezavisne institucije za zaštitu od diskriminacije, ustanovljene 2016. godine. Zagovornik načela jednakosti je u obavezi da do 30. aprila tekuće godine dostavi Državnom zboru izvještaj o radu za prethodnu godinu. S obzirom da je institucija počela sa radom krajem 2016. godine, do sada je sačinjen Izvještaj o radu za 2017. godinu, a u toku je priprema Izvještaja za 2018. Radi ispunjavanja preporuka Evropske unije koja je kritikovala Sloveniju zbog nepoštovanja Direktive o jednakosti, ustanovljen je Zagovornik načela jednakosti, kao nezavisna institucija zadužena za

spvođenje sistemskih aktivnosti u oblasti zaštite od diskriminacije. Institucija trenutno ima 17 zaposlenih, a planira se povećanje na 28. Zagovornik načela jednakosti sprovodi nezavisna istraživanja o položaju osoba sa određenim ličnim svojstvima, kao što su pol, rasna ili etnička pripadnost, vjera ili uvjerenje, invaliditet, starost i seksualna orijentacija, kao i druga pitanja u vezi sa diskriminacijom osoba sa određenim ličnim svojstvima. Takođe, objavljuje nezavisne izvještaje i daje preporuke organima vlasti u cilju sprečavanja i otklanjanja diskriminacije. Preduzima mjere na sistemskom nivou radi podizanja svijesti javnosti o zabrani diskriminacije, pruža podršku diskriminiranim licima u ostvarivanju prava u odnosu na zaštitu od diskriminacije u vidu savjetovanja, kao i pravnu pomoć klijentima u upravnim i sudskim postupcima koji se odnose na diskriminaciju. Zagovornik načela jednakosti je institucija koja odlučuje po pritužbama za zaštitu od diskriminacije. S obzirom da s jedne strane pružaju pomoć diskriminiranim licima, a sa druge strane, odlučuju po pritužbama, u instituciji vode računa da isti službenik ne vodi postupak po pritužbi ukoliko pruža pomoć tom licu. Postupak pred Zagovornikom je upravni postupak koji se završava administrativnim nalazom.

Zagovornik načela jednakosti Miha Lobnik je predstavio poslanicima nekoliko interesantnih praktičnih primjera u kojima je postupao. Takođe, informisao je o ključnim odredbama Zakona o zabrani diskriminacije. Iako su Zaštitnik ljudskih prava i Zagovornik načela jednakosti komplementarne institucije, zagovornik načela jednakosti Miha Lobnik je naglasio da je razlika u tome što je Ombudsman ograničen na kršenje ljudskih prava od strane države prema pojedincu, dok Zagovornik ima mandat i za ispitivanje postupanja privatnog sektora prema pojedincu. Značajnu pažnju poklanjaju istraživanjima i pripremi edukativnih materijala razumljivih za sve građana, sa čime su upoznali i članove Odbora za ljudska prava i slobode. Uključeni su u Mrežu tijela za jednakost (EQUINET). Istakao je da su u početku imali problema zbog nedostatka budžetskih sredstava i nerazumijevanja važnosti njihove Institucije od Vlade i Ministarstva finansija, ali nakon kvalitetnog Izvještaja o radu za 2017. godinu stanje se poboljšalo. Za 2017. bilo im je opredijeljeno samo 200.000 eura, a ove godine 1.100.000 eura. Institucija sprovodi svoje aktivnosti i na terenu, širom Slovenije.

Poslanik Momčilo Martinović je informisao da Crna Gora ovakvu instituciju ima u okviru institucije Zaštitnika ljudskih prava i sloboda CG gdje djeluje zamjenik Zaštitnika zadužen za oblast zaštite od diskriminacije. Interesovalo ga je u kojoj oblasti je najprisutnija diskriminacija, koliko je Zagovornik načela jednakosti imao slučajeva diskriminacije po osnovu seksualne orijentacije, kakav je položaj romske populacije i lica sa invaliditetom i da li je prisutna njihova diskriminacija.

Poslanika Mirsada Murića je interesovalo da li se nadležnosti Ombudsmana i Zagovornika načela jednakosti preklapaju, da li je bilo prijavljenih slučajeva seksualnog nasilja nad djecom od strane njihovih vršnjaka ili nastavnika i da li Zagovornik dobija pritužbe od lica sa invaliditetom koje se tiču obezbjeđivanja pristupačnosti objekata.

Zagovornik načela jednakosti je saopštio da sadašnju statistiku ne može smatrati reprezentativnom, jer im nijesu prijavljeni svi slučajevi diskriminacije, ali je po podacima koje posjeduju diskriminacija po rodu/polu prisutna 12%, po invaliditetu 14%, a područja u kojima se najčešće dešava diskriminacija su zapošljavanje, pravosuđe, policija, socijalni rad i zdravlje.

Kako je zagovornik načela jednakosti ranije bio samo službenik u okviru Ministarstva za socijalno staranje, nakon ustanovljavanja nezavisne institucije preuzeli su i oko 300 neriješenih predmeta po kojima su postupanje završili krajem prošle godine. Kada je riječ o pravima LGBT osoba, saopštio je da imaju Zakon o istopolnim zajednicama po kojem partneri u istopolnoj zajednici imaju ista prava kao bračni partneri, osim prava na usvajanje djece. U Sloveniji je oko 100 porodica istopolnih partnera.

Položaj romske populacije u Sloveniji predstavlja veliki problem, jer zakonima nijesu postigli sve što se očekivalo. Romi koji žive blizu granice sa Mađarskom su veoma dobro integrisani, za razliku od Roma na jugu. Shodno odredbama Zakona o Romima razlikuju autohtone i neautohtone Rome, a posebna prava garantuju se samo autohtonim, što je kritikovano od strane međunarodnih organizacija. Kada je riječ o licima sa invaliditetom, Lobnik je naglasio da imaju razvijenu mrežu organizacija lica sa invaliditetom. Saopštio je da Slovenija nije najbolje ispoštovala Konvenciju UN o pravima lica sa invaliditetom, posebno kad je riječ o finansiranju nevladinih organizacija lica sa invaliditetom. I dalje ima objekata koji nijesu prilagođeni ovim licima. Nijesu imali pritužbi za seksualno nasilje nad djecom.

Kada je riječ o odnosu prema instituciji Ombudsmana, suočavaju se sa određenim izazovima po pitanju preklapanja nadležnosti, ali to zajednički rješavaju. Istakao je da je u praksi veći broj država u

kojima su institucije Ombudsmana i tijela za jednakost odvojene. Sada obje institucije sistemski prate pojavu diskriminacije i daju preporuke, a za postupanje u konkretnim slučajevima, odnosno individualnim pritužbama u ovoj oblasti, nadležan je Zagovornik načela jednakosti. Zagovornik Miha Lobnik je podsjetio i na Preporuku ECRI-ja o standardima za tijela za ravnopravnost iz juna 2018. godine koja se odnosi na obezbjeđivanje nezavisnosti i unapređenje efikasnosti nacionalnih tijela za ravnopravnost.

Članovi Odbora za ljudska prava i slobode su izrazili zadovoljstvo korisnim informacijama koje su dobili od Zagovornika načela jednakosti.

Svim sastancima Delegacije Odbora za ljudska prava i slobode sa predstavnicima nadležnih institucija u Republici Sloveniji prisustvovala je Stanica Popović, I savjetnik u Ambasadi Crne Gore u Republici Sloveniji.

Studijska posjeta Odbora za ljudska prava i slobode Skupštine Crne Gore Komisiji za peticije, ljudska prava i jednake mogućnosti Državnog zbora i drugim relevantnim institucijama koje se bave ljudskim pravima i pravima nacionalnih manjina Republike Slovenije ocijenjena je veoma uspješnom, a razmjena iskustava, dobrih praksi, konstruktivni razgovori i uspostavljeni kontakti, članovima Odbora za ljudska prava i slobode biće veoma korisni u budućem radu.

**ZAPISNIK SAČINILA
SEKRETAR ODBORA**
Slava Burić

PREDSJEDNIK ODBORA
dr Halil Duković